

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

42.1830

OVERZICHT

DER

VOORNAAMSTE

GEBEURTENISSEN,

GEDURENDE DEN OPSTAND

TE

Brussel, Luik, Leuven enz.

IN 1830 VOORGEVALLEN,

MEERENDEELS UIT ECHTE BRONNEN GEPUT

EN VOORZIEN VAN

**AUTHENTIEKE BIJLAGE EN ANDERE
STUKKEN.**

EERSTE GEDEELTE.

TE UTRECHT.

GEDRUKT BIJ N. VAN DER MONDE.
M D CCC XXX.

III 240

OVERZIGT

DER

VOORNAAMSTE GEBEURTENISSEN.

GEDURENDE DEN OPSTAND

TE

Brussel, Luik, Leuven enz.

IN 1830 VOORGEVALLEN.

MEERENDEELS UIT ECHTE BRONNEN GEPUT,

EN VOORZIEN VAN

**AUTHENTIEKE BIJLAGEN
EN ANDERE STUKKEN.**

EERSTE GEDEELTE.

TE **UTRECHT**

GEDRUKT BIJ **N. VAN DER MONDE.**
1830.

VOORBERIGT.

Toen wij met het grootste genoegen de in het licht gekomene stukjes van de geleerde schrijvers, onlangs bij de Boekverkoopers J. G. VAN TERVERN EN ZOON alhier ter stede uitgegeven, getiteld: Nu of nooit! Vaderlandsche ontboezeming; na het ontstaan van het oproer, in een gedeelte van België; en iets over het oproer en den opstand te Brussel en Luik, en tot bemoediging der Landgenooten, door Mr. JACOBUS SCHELTEMA, gelezen hadden, vleiden wij ons met de hope, dat de zoo rampspoedige gebeurtenissen in onze Zuidelijke Provinciën, door de, van Gouvernementswege, genomen maatregelen ter stuiting van den voorigang des kwaads, het beschermen der welmeenenden tegen de slechtgezinden, en de afwering van de rampen des burgeroorlogs van Nederland, met eenen gelukkigen uitslag zouden worden bekroond, en eene gewenschte terugkeering tot rust en kalmte, tot orde en wettig gezag, zouden te weeg brengen.

VOORBERIGT.

Helaas! een onverbiddelijk noodlot heeft het anders beslist. De geest des opstands, in stede van gedempt te zijn, heeft zich met eene verschrikkelijke woede, al verder en verder uitgebreid, zoo dat slechts nog maar enkele gedeelten van onze Zuidelijke gewesten daarvan zijn verschoond gebleven. Intusschen verkrijgt deze wending van zaken een zeer ernstig aanzien, en het is alleen Gode bekend, wat daarvan nog verder de gevolgen zullen zijn.

Geene officiële beschrijving van het tot hiertoe voorgevallene het licht ziende, en alles dienaangaande zich bepalende tot hetgeen hier en daar verspreid, in eenige dagbladen en enkele uitgegevene stukjes is vermeld geworden, zijn wij op de gedachten gekomen, dat het bijeenbrengen van de voornaamste gebeurtenissen van den opstand te Brussel, Luik, Leuven enz. in den vorm van een Overzicht, meerendeels uit echte bronnen geput, welligt door onze Waarde Landgenooten met eenig welgevallen zoude worden aangenomen.

Voor de misslagen en onjuistheden welke in dit ons Overzicht zich mogten voordoen, hopen wij bij onze bescheiden lezers eenige aanspraak op verschooning te mogen maken, uithoofde het bij eenen zoodanigen snellen voortgang van gebeurtenissen en tegenstrijdigheden van sommige berigten, zeer ligt mogelijk is, in eenige mistellingen te vervallen.

De voorwaarden der vereeniging van *België* en de *Vereenigde Nederlanden*, welke, te *Londen*, in de maand Junij 1814, vastgesteld waren, aan welke onze geëerbiedigde Koning, in de daarop volgende maand Julij, zijne toestemming had gegeven, en welke het Weener Congres bekrachtigd had, waren door deze bekrachtiging, de wet van Europa geworden. Zij werden bij proclamatie van den 18^{en} Julij 1815 ter kennis van het publiek gebragt.

Het *eerste* artikel der conventie van *Londen* bepaalde, dat de vereeniging van *België* met de *Vereenigde Nederlanden*, *innig* en *volkomen* zoude zijn, zoo dat de beide landen slechts *één en denzelfden Staat* zouden uitmaken, en worden bestuurd naar de in *Holland* reeds ingevoerde Grondwet, welke eenpariglijk naar de nieuwe omstandigheden zoude gewijzigd worden.

Het *tweede* artikel bepaalde: die artikelen der

Grondwet van de *Vereenigde Nederlanden* te behouden, welke aan alle godsdiensten gelijke bescherming en voordeelen verzekeren, en den toegang tot alle ambten aan alle ingezetenen, van elke godsdienstige gezindheid, waarborgen.

Uit deze artikelen vloeide dus voort:

1°. Dat de Grondwet ons gegeven was, zoodanig als dezelve in de *Vereenigde Nederlanden* reeds was ingevoerd, behoudens die punten, waarin zij veroorloven eene wijziging te brengen.

2°. Dat alle wijziging verboden was, betrekkelijk de artikelen, aangaande de gelijke vrijheid en voordeelen voor alle godsdiensten en den toegang van alle ingezetenen tot de ambten, zonder onderscheid van godsdienst.

Reeds waren die vrijheid van godsdienst en die toegang door de, zoo wel in de *Vereenigde Nederlanden* als in *België* vigerende, wetten bekrachtigd; reeds waren er alle burgers, zonder onderscheid van godsdienst, in het bezit van die regten; het *tweede* artikel der Conventie van *Londen* kende hun dezelve niet alleen toe, maar waarborgde ze hun op nieuw.

De Proclamatie van den 18 Julij 1815 melde, dat eene commissie, gelijkelijk uit *Hollanders* en *Belgen* zamengesteld, was benoemd, ten einde *wijzigingen* voor te stellen, welke geens inbreuk op de artikelen der Conventie van *Londen* zouden maken.

De voorwaarden van gelijke vrijheid en be-

scherming voor de onderscheidene godsdienstige gezindheden, waren, in het ontwerp hetwelk werd aangeboden, bewaard gebleven, om dat men, volgens het *tweede* artikel der Conventie van Londen, *verplicht was dezelve daarin te bewaren*. De Commissie was dus eenig en alleenlijk aange- steld, om het ontwerp te vormen, waarin de eenparig vast te stellen wijzigingen moesten ge- bragt worden. Zij diende ook eenig en alleenlijk om te erkennen, of de wijzigingen, zoodanig als dezelve er in gebragt waren, de goedkeuring der Notabelen mogten verwerven, en tot welk einde alzoo het ontwerp hun ter aanneming of verwerping werd voorgesteld.

Met één woord, het was niet over de wet, die door Europa op het Weener Congres bepaald was, dat door de Notabelen geraadpleegd zoude worden, maar alleen over de wijzigingen, welke hetzelfde autoriseerde, eenpariglijk tusschen de Zuidelijke en Noordelijke Provinciën van het Koninkrijk vast te stellen *).

Niettegenstaande deze duidelijke verklaring, aan- wijzing en afscheiding van de punten, welke *al* of *niet* het onderwerp der beraadslagingen voor de Notabelen zouden uitmaken, vond de Bisschop van *Gend*, niet alleen goed, te dezer gelegenheid, bij een herderlijk voorschrift aan zijne kudde te

*) Zie Jaarboeken van het Koninkrijk der *Nederlanden* over 1815. 2de stuk bl. 24 en 25.

verbieden hare toestemming te geven, aan de artikelen van het Ontwerp der Grondwet, waarbij de verdraagzaamheid omtrent alle godsdienstige gezindheden, mitsgaders het begeven van ambten aan alle burgers, welke godsdienst zij ook belijden mogten, wordt vastgesteld, maar deed bovendien door zijnen grootvicaris aan de Notabelen van zijn kerspel nog eenen brief afgaan, waarbij hij hun gelastte, het ontwerp van Staatsregeling geheel en onvoorwaardelijk te verwerpen *).

Is het nu waar, dat de Priesters en Leer-aars van de christelijke godsdienst, ten opzichte van de medewerking of tegenwerking der wetten en bedoelingen der regering, eenen zeer aanmerkelijken invloed op de gemoederen en den volksgeest hunner geloofsgenooten kunnen uitoefenen, dan vermeenen wij te mogen vooronderstellen, dat dit herderlijk voorschrift van den Bisschop van *Gend* al dadelijk, bij de invoering der Grondwet, voor beide deze deelen van het rijk, den grondslag gelegd heeft tot eene

*) De Secretaris van Staat, de Baron VAN DER CAPELLEN, had hierop, in dato 8 Augustus 1815, aan de Presidenten van de Vergadering der Notabelen per circulaire kennis gegeven, dat zij, bij het uitbrengen hunner stemmen, nopens de nieuwe Staatsregeling, de artikelen, waartegen men was vooringenomen, als geene hinderpaal moesten beschouwen, aangezien dezelve reeds tot eene Grondwet van den Staat geworden waren, als makende een wezenlijk gedeelte uit, der voorwaarden, op welke het Congres van *Weenen* de vereeniging met *België* en *Holland* had besloten.

verdeeldheid van beginselen en opwekking van tegenstand tegen ons onderling maatschappelijk verdrag, een maatregel, die het tegenovergestelde was, van die heilzame en algemeen geluk verspreidende gevoelens van christelijke verdraagzaamheid, waarvan de Nederlandsche natie, ten allen tijde, een zoo heerlijk en voortreffelijk voorbeeld heeft opgeleverd.

Van daar dan ook, dat kort daarna, zoo wel in de noordelijke als in de zuidelijke provincien, door schrijvers, tot dit geloof behoorende, onderscheidene geschriften in het licht kwamen, die ter overtuiging verstrekten, dat het zaaijen van verdeeldheid zich tot een regelmatig stelsel had gevormd, en men het er op toelag de regering in het heilzame eener algemeene godsdienstige verdraagzaamheid te dwarsboomen.

Er bestonden, naar ons inzien, ook nog andere bij-oorzaken, welke medewerkten om aan de zoo even genoemde pogingen voedsel te geven.

De gevolgen van groote omwentelingen en gebeurtenissen doen zich niet dadelijk kennen, maar komen meestal eerst na rijper tijd tot ontwikkeling. Even zoo was het met die van een groot naburig rijk, alwaar men de oude vooroordeelen moede geworden, op eens de volkomene afschudding van alle oude instellingen in werking bragt. De aart van het karakter der natie meer vatbaar voor de opwellingen eener vlugge verbeelding, dan wel voor die van bedaarde over-

weging, verviel van het eene uiterste in het andere, waardoor het weldadige van deszelfs uitvloeisel verminderd, en de magt der overwonnene partij wel voor eenen geruimen tijd gesmoord, maar niet geheel ten ondergebragt was geworden. Bij het herstel der *Bourbons* op den troon van *Frankrijk*, herwonnen de oude adel en de geestelijkheid een groot gedeelte van hun gefnuikt vermoegen, en geen wonder dan ook, dat men zich eenen aanhang trachtte te verwerven, ten einde de oude leerstellingen op nieuw uittebreiden, en zoo veel mogelijk te herstellen. Den invloed van het gezag der kerk op dat van den staat trachtte men weder te verkrijgen, en ook een groot gedeelte der *Belgische* geestelijken leende hiertoe de hand op eene maar al te duidelijke wijze. Door eene langdurige verbindtenis, aan *Frankrijk*, in godsdienst, taal en zeden verknocht, viel het niet moeilijk deze bedoelingen in een naauw verband te brengen, en alzoo de meer liberale denkwijze van het Nederlandsche Gouvernement tegenstand te bieden; voorzeker hebben wij aan de wijze voorzieningen van onzen Koning dank te weten, dat, naar den inhoud onzer grondwet, de onderscheiding tusschen burgerlijke en kerkelijke vereeniging, derzelver zegenaar heeft behouden, die niet kan nalaten de weldadigste gevolgen voor onze duurzame rust en het zegenrijk verband van onderlinge verdraagsaamheid te weeg te brengen. Treurig is overi-

gens voorzeker de gewaarwording, dat de ruime gunsten door onzen vredelievenden Vorst, zoo door het sluiten van een Concordaat als andere nuttige instellingen, geschonken, met zoo vele miskenningen en ondankbaarheden zijn beloond geworden; dan wij willen niet wanhopen, dat met der tijd, verdraagzamer gevoelens voor die eener heillooze partijschap plaats zullen maken, en alzoo ook, ten dezen opzichte, de gelukstaat van ons maatschappelijk verband, zal worden bevorderd.

Behalve deze woelingen, hebben ook niet minder die van onderscheidene Staatspartijen zich in onze Zuid Nederlandsche gewesten doen kennen. Zij die vroeger aan het Fransch Keizerlijk bestuur verbonden, ontevreden waren, dat bij deszels val, *België* van *Frankrijk* afgescheiden en met *Holland* vereenigd werd, waren al dadelijk werkzaam, om zelfs op de misdadigste wijze alle middelen in het werk te stellen, om de twee groote afdeelingen van het rijk tegen elkander op te zetten, en den bewoners der Zuidelijke gewesten haat en afkeer voor 's Konings regering in te boezemen. Het was de partij der zoogenaamde oppositie!

Hoe vele geheime, openbare en veelomvattende middelen heeft zij niet aangewend om haar heilloos doel te bereiken? Om het gros des volks op eene gemakkelijke wijze te winnen, nam men den dekmantel der godsdienst aan, onderscheidene huurlingen stonden hun ten dienste, om

door middel der dagbladen de hevigste en snoodste miskenningen tegen het koninklijk en wettig gezag aan den dag te leggen. Daár, waar het weldenkendste gedeelte der natie dankbaar de milde zegeningen erkende, die het onder de vaderlijke regering van onzen Koning mogt genieten, daartegen stelde zij over de opsomming van een aantal zoogenaamde *grieven*, die steeds menigvuldiger werden, naarmate de toegevendheid en de onophoudelijke tegemoetkoming zich uitbreidden; niets kon baten. De partijwoede en volkshaat verspreidden zich aan alle kanten. Men wilde de noodlottige tooneelen vernieuwen van welke de Staatsomwentelingen van *Braband* en *Frankrijk* zoo vele vreesselijke herinneringen hebben nagelaten. Hare listige kuiperijen waren zelfs tot in den boezem van ons eigen staatsligchaam doorgedrongen. Mannen, in de achtbaarste betrekkingen door eenen duren eed en plicht aan de belangen van het vaderland verbonden, was het mogelijk geworden, deze hunne gedane eeden en pligten op het schandelijkste te verzaken, en medetewerken tot eene verandering of vernietiging van het tegenwoordig Gouvernement, hetzij door middel van eene scheiding der beide deelen van het koninkrijk, hetzij zelfs door eene tusschenkomst der vreemde mogendheden. Het eedgespan en bondgenootschap van DE POTTER, TIELEMANS, BARTHELS EN DE NÈVE was de jammerpoel waaruit alle deze vlammen op-

rezen, om een gelukkig *Nederland* te verdelgen. Volgens hunne eigene verklaring, stond een leger van vier-maal honderd duizend *petitionarissen* of *grieven-schreeuwers* ten hunnen dienste *).

Geen wonder dan ook dat het gezag des regts zich niet alleen van deze bekende tweedragtstooikers meester maakte, maar dat men ook, door het in beslag nemen hunner papieren en brieven, zich in de gelegenheid stelde den draad te vinden die leiden zoude ter ontdekking van het geheele weefsel, en dit gevonden hebbende, voor het oog der natie en der geheele wereld zulks blootlegde, en kenbaar maakte, ten einde een ieder te doen zien, hoedanig, in het midden van rustige burgers, zich eene bende zamenzweerders heeft bevonden, ten doel hebbende, om het geluk der huisgezinnen, de vruchten van nijverheid en dierbaar verkregene eigendommen en bezittingen te verwoesten.

Eenen hoogen en gevoeligen dank zijn wij daarom verschuldigd aan den Minister van Justitie, den Heer VAN MAANEN, die met zoo veel beleid-als volharding, alle de raderen van dit heilloos uurwerk heeft opgespoord, door welks ontbinding

*) Men leze over een en ander de verzameling van stukken betrekkelijk de Criminele Procedures in de zaak van de Heeren LOUIS DE POTTER, FRANÇOIS TIELEMANS c. s. uitgegeven door de Redactie van het *Algemeen Handelsblad*, bij de Boekhandelaars P. DEN HENGST EN ZOON te Amsterdam.

en vernieling alleen het genot der herstelling van orde en rust konde worden daargesteld. Met vreugde werd dan ook door alle weldenkenden het vonnis van ballingschap der straks genoemde personen, als de voornaamste raddraaijers van het eedgespan, vernomen, terwijl de verontwaardiging over het boosaardige van hunne bedoelingen, zich niet alleen in *Nederland*, maar ook in vreemde landen, kennen deed.

Zoo mogten wij ons dan verblijden over de ontwikkeling en gelukkige afwending van dit gevaar, en ons op nieuw overgeven aan het voortzetten van de talrijke bedrijven onzer nijverheid.

Eene op handen zijnde gebeurtenis gaf aanleiding, dat de harten der Nederlanders met eene aangenamer gewaarwording konden worden vervuld, en de sombere dagen van onrustige woelingen door die van een blijder genot, konden worden verdrongen. Het was het treffend schouwspel *der tentoonstelling van de voortbrengselen onzer Nationale Volkslijt te Brussel*.

Reeds van eeuwen her, mogt de Nederlandsche natie roem dragen op de voortreffelijkheid van ontelbare voortbrengselen harer nationale nijverheid. Zij was vele andere natien hierin verre vooruit. Dezelve droegen het kenmerk van deugdzzaamheid en volmaaktheid, en werden bij voorkeur naar alle oorden der wereld verzonden. *Vlaanderen en Holland* waren de kweekschool der kunsten, en eeuwen waren verloopen, eer dat de

industrie van andere volkeren, met die der onze konde wedijveren. Een algemeene wereldhandel schonk aan dezelve de krachtigste ondersteuning, en in het midden van kostbare en langdurige oorlogen, klom onze voorspoed tot eene ongekende hoogte.

De nijd van andere natien, sedert in magt en welvaart toegenomen, en onze inwendige verdeeldheden bragten ons ten val, zoodat voor nog geen 20 jaren, schier geene enkele schaduw van onze voormalige grootheid was overgebleven. Door eene bijzondere bestiering der Voorzienigheid herrezen wij als uit het niet, ons verloren volksbestaan werd weder herwonnen, en de Nederlandsche natie herkreeg haren naam in de rij der volkeren. Smartelijk was de herinnering aan het verledene, maar blijde het uitzigt voor de toekomst. Gedurende het tijdperk van onze langdurige rampen en ongelukken, had een naburig volk, door de voortreffelijkheid der voortbrengselen van deszelfs nijverheid, zich eenen roem verworven, die door alle natien moest worden gehuldigd. Het had de verbazende vorderingen en toenemende volmakingen in het rijk der kunsten en wetenschappen op de gelukkigste wijze, met het belang van deszelfs nationalen voorspoed, weten te verbinden, en door talloze nieuwe uitvindingen en verbeteringen, in schier alle de betrekkingen van menschelijke bedrijven, zich

eenen voorrang verworven, die ons onze minderheid moest doen erkennen.

Maar wat vermag niet een volk, dat onder het vaderlijk bestuur van eenen beminden Koning, bij het gevoel van deszelfs ondergane vernedering, zich door *eigen* moed, door *eigen* krachten, door *eigen* vlijt, op nieuw verheffen wil, en ook tegen deszelfs grootsten mededinger in het strijdperk durft te treden, om binnen weinige jaren, aan eene bewonderende wereld deszelfs aanspraak op eenen gelijken lauwerkrans te doen gelden! Dit mijne waarde landgenooten hebt gij gedaan, en de voorwerpen van onze nationale volksvlijt, in de heerlijke zalen te *Brussel* ten toon gesteld, strekken hiervan ter openlijke overtuiging. Wie zal zich dan nog verwonderen, dat, gedurende de dagen dezer Tentoonstelling, ontelbare scharen Nederlanders en vreemdelingen zich naar *Brussel* hebben begeven, om in de zalen van den tempel aan onzen nationalen roem gewijd, met een trotsch gevoel en eene eerbiedige stemming van betooverende gewaarwordingen, de voorwerpen te aanschouwen, die ons de voorregten doen kennen van zoo vele voortreffelijke en achtingswaardige kunstenaars in ons midden te bezitten!

Dan; — wie konde denken, dat deze broederlijke vereeniging van zoo vele Noordelijke en Zuidelijke ingezetenen des rijk, als burgers van één vaderland, reeds na weinige dagen, als door

een' bliksemschicht zoude worden van één gere-
ten? Wie toch zou op de vermoeding hebben
kunnen komen, dat deze heldere hemel weldra
met onweërswolken zoude worden beneveld,
wier verschrikkelijke uitwerkselen, geheel *Neder-
land* met eene verwoesting zouden bedreigen?

De groote gebeurtenissen in een naburig rijk
gaven hiertoe de eerste aanleiding. — Het was
de Parijsche volksopstand in de dagen van den
27, 28 en 29 Julij *), welke eene geheele om-
verwerping van de dijnastie der *Bourbons* ten
gevolge had. Zij werd, met handhaving van
het Charter, door eene meer liberale regering
dan die onder *Lodewijk* den X, opgevolgd.

Zulk een omkeer in het naburig rijk, en wel
door eene volksbeweging daargesteld, had eene te
gunstige uitkomst opgeleverd, om bij onze Zuid-
Nederlandsche factie van *Unionisten*, die door de
ballingschap van eenige raddraaijers, wel gehreideld,
maar niet vernietigd was geworden, het verlangen
te doen ontwaken, om op nieuw hare vroegere
pogingen, ter verbreking van ons maatschappelijk
verband, te hervatten. De bevestiging, die het
meer liberale stelsel al mede door deze omwen-
teling in *Frankrijk* verkregen had, deed haar ook
al ras op het denkbeeld komen, dat de weigering

*) Men leze hierover het belangrijk werkje, getiteld: *Drie
dagen!* — Staatkundig, Krijgskundig en Anecdotisch Verhaal
der Omwenteling, te *Parijs* voorgevallen, bij den drukker
dezes mede uitgegeven.

van het Fransch bestuur onder KAREL den X, om aan DE POTTER, TIELEMANS en consorten, het verblijf in *Frankrijk* te vergunnen, thans geheel zoude vervallen, en het duurde ook niet lang, of men las in de dagbladen, dat DE STASSART tot dat einde naar *Parijs* vertrokken, en in het oogmerk zijner zending, gelukkig geslaagd was. Werkelijk begaven zich ook onze bannelingen over *Straatsburg* naar *Parijs*, en zie daar dan weder de hoop onzer *Unionisten* op eene glorierijke overwinning, niet weinig verlevendigd.

Terwijl de beruchte DE STASSART zich te *Parijs* bevond, liet hij niet na zijne berigten te blijven mededeelen aan het *Journal de la Belgique*, waarvan hij mederedacteur was. Ook gaf de *Courrier des Pays-Bas* berigt, dat de Heeren DE BROUCKÈRE, DE LANGHE en LE HON, allen leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal, te *Parijs* waren aangekomen: alzoo waren er dus vier *Zuid-Nederlandsche* Volksvertegenwoordigers in die stad bijeen, die aldaar zamenkomsten hielden om over de toekomstige bestemming van het Koninkrijk der *Nederlanden* te raadplegen! Het schijnt intusschen dat er geheimen van hunne conferentien zijn uitgelekt, want in de *Parijsche* dagbladen werden wenken gegeven, dat men weldra ook eenen opstand in de *Nederlanden* te wachten had!!! Het eedgespan had dus reeds deszelfs plannen beraamd, het vuur van oproer smeulde reeds in de asch, en wachtte slechts

op een gunstig oogenblik om in lichte laaije vlam uittebarsten! Te spoedig helaas! werden deze *Parijssche* voorzeggingen maar al te zeer bewaarheid!

Nog genoten wij vrede van buiten en welvaart van binnen. De zoo bijzonder door den Koning met weldaden overladene stad *Brussel*, nam nog dagelijks in voorspoed en rijkdom toe. *Tien duizend Engelschen* werden er gerekend aanwezig te zijn. Ter bezigtiging der Tentoonstelling en bijwoning der feesten, waren *op éénen dag* omtrent *acht duizend* inwoners en vreemdelingen, *alleen uit Gend*, aldaar aangekomen. Uit dit weinige is natagaan, welke eene schier ongekende welvaart, de stad *Brussel*, gedurende de dagen der Tentoonstelling, genoten heeft.

De onderscheidene, volgens Programma, bepaalde feesten op den 18, 19, 22, 29, en 30 Julij, 3, 9 en 15 Augustus waren allen rustig afgeloopen. Den 17 Augustus zoude er buiten de *Namensche* poort een vuurwerk worden afgestoken, doch werd, om het regenachtige weder, eerst tot den 23^{en} en nog eens tot den 24^{en}, zijnde 's Konings verjaardag, uitgesteld. Bij die gelegenheid zoude het heerlijke Park geheel verlicht zijn, geene kosten waren daaraan gespaard; veertien dagen waren er tot het maken van de voorbereidselen besteed geworden. Den 23^{en} had men wel een' oproerkreet gehoord van *leve de vrijheid! weg met het Ministerie!* doch de dader

verkreëg geen' aanhang, en werd gevat. Des avonds kondigde het gelui der klokken den op handen zijnde geboortedag des Konings aan, en deze dag liep voorts rustig af.

Den 24^{en} des morgens was het weder nog ongunstig; men vreesde dat de regen zou aanhouden, en het vuurwerk en de verlichting doen mislukken. Er werd bekend gemaakt, dat beiden, *tot eene nadere gelegenheid*, zouden worden uitgesteld.

De godsdienstoefeningen der onderscheidene gezindheden hadden als naar gewoonte plaats. In alle Roomsche Kerken werd op eene plegtige wijze het *Te Deum* gezongen, en de verzamelde gemeenten waren talrijk. Ook in de Protestantsche Kerk, alwaar de dienst door Do. VAN LAAK, uit *Antwerpen*, werd waargenomen, was de opkomst groot. De tekst der Leerrede was uit den Zendbrief van PETRUS, 2^e Kap. vs. 17. *Eert den Koning*.

De dagelijksche, door de Tentoonstelling en feesten, groote toevloed van menschen, had ook eene vermeerdering van garnizoen te weeg gebragt. Het bestond uit een detachement huzaren, twee bataillons infanterie, waar van een bataillon grenadiers, voorts jagers, eenige artilleristen, eene compagnie maréchaussées, stads soldaten enz. met den staf te zamen geschat, op nagenoeg *twee duizend man*. Deze hielden, na den afloop der godsdienstoefening, ten één ure parade.

Het dagblad *le Belge* dat ook bij zijnen titel

voegt *Ami du Roi et de la Patrie* (de vriend van Koning en Vaderland) had juist op den dag van 's Konings verjaardag dezen titel weggelaten.

In onderscheidene wijken van *Brussel* had men briefjes gevonden waarop geschreven stond:

Le 23 Août feu d'artifice (Vuurwerk.)

Le 24 Août anniversaire du Roi. ('s Konings verjaardag.)

Le 25 Août révolution. (Opstand of revolutie.)

Dezelve waren ook aangeplakt geworden, doch daarbij heette het; Op den 25 Augustus *grande révolution*, (groote revolutie). Men verzekert dat men reeds des maandags eene kindermid met een kind op den arm een zoodanig briefje in de Leuvense straat heeft zien aanplakken. Een heer, die bijna op hetzelfde oogenblik daar voorbij ging, scheurde het briefje af; maar de mid werd niet gevat; men weet niettemin, dat zij bekend is.

Des namiddags werd het goed weder. De illuminatie in het Park en het vuurwerk buiten de Namensche poort, hadden echter geen voortgang. Dit verwekte misnoegen. Er werden steenen geworpen tegen het Hotel van den Prins de GAYRE, Kamerheer van de Koningin. Niemand werd intusschen gearresteerd.

Des nachts om 12 ure gaf de Societeit *de Grootte Harmonie* eene Serenade aan den Burgemeester der stad, den Baron LODEWIJK DE WELLENS. Daar de voornaam LODEWIJK voor hen eene zinspeling

was op den naam van **LODEWIJK** den I., den tegenwoordigen Koning der Franschen, had men hem deze hulde bewezen. Na den afloop gooide men met steenen, doch zonder schade te doen.

Daar op alle deze baldadigheden geene arrestation plaats hadden, werden de oproermakers steeds stoutmoediger.

DE 25^e AUGUSTUS 1830. DE DAG DES OPSTANDS.

GROOTE REVOLUTIE!

Daar deze dag de naamdag van den *Heiligen Lodewijk* was, had men denzelven voor den dag des *opstands* uitgekozen.

Het is er verre van daan als of slechts een enkel *toeval* de eerste aanleiding tot eene oproerige volksbeweging zoude veroorzaakt hebben. Zij was reeds lange, hoewel vroeger op eene andere wijze, voorbereid.

Was de loop der zaken op den ouden voet gebleven, en hadden er geene buitengewone gebeurtenissen plaats gegrepen, dan had men het plan gevormd, om geen opstand te bewerkstelligen, alvorens, volgens de Grondwet, de aanstaande gewone vergadering van Hun Edel Mogenden de Heeren Staten Generaal in de maand October te *Brussel* zoude zijn bijeengekomen. Men zoude alsdan deze vergadering van Hun Edel Mogenden met *petitiën* over eene menigte van

grieven hebben *overstroomd*. De leden der vergadering, die tot hunne factie der *Unionisten* behooren, zouden deze *grieven* hebben *verdedigd*; bij eene weigering, zoude men tot *eischen*, en bij *blijvende* weigering, tot eenen *algemeenen opstand* zijn overgegaan. Met hoeveel waarschijnlijkheid de *oppositie*-leden *tegen* die *grieven* de grootste gevaren van persoonlijke belediging zouden hebben geloopt, of die gebeurtenis ook wel tot een verschrikkelijk moordtooneel zoude hebben kunnen aanleiding geven, zullen wij niet beslissen, maar aan het nadenken van anderen overlaten *).

De omwenteling in *Frankrijk* op den 27, 28 en 29. Julij 1830, was oorzaak dat dit beraamde plan tegen de maand October aanstaande, geheel is komen te vervallen. Hetzelve werd thans *tervoren*. — Nu de dynastie der *Bourbons* vernietigd was en een meer vrijheid lievende Vorst, den Franschen troon beklommen had, huurde men het eene heerlijke gelegenheid te zijn, om *Frankrijk* te bewegen zich van *België* meester te maken en even als te voren, in het Fransche Koninkrijk in te lijven. Meer dan *drie millioenen Belgen* — riepen zij uit — betuigen dit hunne vurigste wenschen te zijn. Reeds is het Belgische volk de regering van het huis van *Nassau* moede; komt en wij allen zullen de poorten der steden voor u openen en de

*) Men leze het in vele opzigten belangrijk stukje *La ville Révoltée*. M. 4.

Franschen als onze oude vrienden, met opene armen ontvangen!"

De Edel Mogende Heeren, die zich met deze voorstellen bij de nieuwe fransche regering vervoegden, hadden echter niet ingezien, dat oorzaak en uitwetsel van de fransche revolutie regelrecht strijdig waren met hunne gevoelens. De Franschen hadden gestreden voor de getrouwe handhaving hunner grondwet. Deze handhaving beschouwden zij als de geheiligste hunner regten. Een trotsch en dweepziek Ministerie had de fransche kroon bezoedeld; — het Charter geschonden; — de duurste eeden verkracht, en de verbrekingen van deszelfs trouw en pligten, door burgermoord onderschraagd. Het was deze vertrapping, deze schending van al wat groot en heilig was, die alle de harten der *Fransche* burgers ontvlammen deed. Het verguisde Charter, reeds in burgerbloed gedompeld, werd met de edelste geestdrift verdedigd. Die strijd was heldhaftig en regtvaardig; men streed voor de eerbiediging van het maatschappelijk verdrag, en bragt het, goed en bloed ten offer. Grootmoedigheid vereenigde zich met den moed. Geene onschuldige personen werden beledigd; de bezittingen en eigendommen werden geëerbiedigd, en geene plundering, noch brandstichting bij rustige burgers, bezoedelden den roem van dezen heldenstrijd. Het Ministerie werd verpletterd; eene dynastie, die bijna achthonderd

faten had geregeerd; omver geworpen; en, uit het midden dezer stormen, rees eene nieuwe rust en kalmte te voorschijn, die, bij het gevoel van elks bewondering, geheel Europa heeft doen verbazen.

Dit was de aard, de oorzaak en het uitwerksel der laatste fransche revolutie; maar zulk eene revolutie bevoegden de bedoelde Edel Mogende Heeren niet. Dan hierover nader.

Dat er bij de fransche natie een groote ahang bestaat, om het bezit van *België* voor haar als wenschelijk te beschouwen, willen wij zeer gaarne gelooven; ja twijfelen daaraan niet. Vijf-entwintig jaren aan dit rijk verbonden geweest; hadden taal en zeden der inwoners met elkanderen eene zeer naauwe verwantschap verkregen. De heerlijke landbouw van *Vlaanderen*, de voortreffelijkste der wereld; — de belangrijke onderaardsche schatten der delfstoffen in de mijnen van *Luik*, *Namen* enz., enz., zouden geene van de minste der parelen aan de Kroon van Frankrijk zijn. Verrijkt met aanzienlijke Steden en belangrijke Vestingen, verzekerde deze uitbreiding hunner grenzen, ook tevens derzelver bezit. Men was ten allen tijde in staat, zijne oppermagt over *Holland* te doen gelden, en wanneer het nog eens weder een ander werelddwinger in het hoofd mogt komen: om ook dit land, die moerassen, dit aanspoelsel van modder en slijk, op nieuw aan Frankrijk te verbinden: wel

nu, dan was dit maar weder met eene penne-
streek te decreteren, en geene hollandsche Natie
pronkte er meer in de rij der volken. Het
is dus niet ten onregte, dat velen in Frankrijk
naar zulk eene wending van zaken zouden ver-
langen.

Het tegenwoordig fransche Gouvernement ver-
eenigt echter bij deszelfs liberale gevoelens, ook die
van regtvaardigheid en voorzigtigheid. Overtuigd
dat eene gehoorgeving aan de verraderlijke voor-
stellingen aan hetzelfde gedaan, op eens geheel
Europa op nieuw het zwaard uit de schede
zou doen trekken, en de nieuwe dijnastie,
als nog niet genoeg tot eene mannelijke vastheid
gekomen, gevaar zoude loopen op eens weder
vernietigd te worden, wijst het zulks af, ja met
gevoel van verachting voor den Koon waaruit
deze aanbieding is voortgesproten.

Maar nu begrepen onze *Unionisten*, dat deze
afwijzing, slechts als *tijdelijk* moest worden be-
schouwd; — dat wanneer eerst de *Belgen* door
revolutie zich van de dijnastie van het huis van
Nassau ontslagen en zich vrij gevochten hadden
en als dan openlijk verklaarden zich met de
fransche kroon te willen vereenigen, dat als dan
de zaak van eenen geheelen anderen aard zoude
worden, en al dadelijk haar beslag zoude krijgen.
Het was dus zonneklaar: men moest zich *haasten*
om uit *eigene* beweging in *opstand* te komen, en
daar nu de 25 Augustus juist de naamdag van

den *Heiligen Lodewijk* was, nu konde er nooit schooner, gepaster, en plegtiger dag tot ontsteking van die vuurblakende vlam in het koninkrijk der *Nederlanden* worden uitgekozen, dan juist dien dag van den 25^{en} Augustus. En van daar dan ook de getrouwe naarkoming van de hulde die men als eerste overtuiging van eerbied, van achting, van liefde, aan Frankrijks *Lodewijk den I^{en}*, bewijzen wilde.

Wij gaan nu over tot de verdere beschouwing van hetgeen de gebeurtenissen op dezen *eersten* dag des opstands hebben opgeleverd.

De opstand, zoo als wij reeds gezegd hebben, ontstond niet uit eenig toeval, maar was reeds lang voorbereid. Eenige dagen vroeger waren in onderscheidene winkels, fransche drie-kleurige linten, kokarden en sjerpen te koop gehangen. Ofschoon er velen verkocht werden, zag men dezelve nog niet openlijk dragen; maar men vroeg billijk, hoe het mogelijk was, dat van de zijde der stedelijke regering zoodanig iets werd toegelaten?

Den 25. des morgens hadden er geene bewegingen plaats, maar er heerschte eene ongewone stilte, die velen voor een werkelijk op handen zijnde kwaad deden vreezen.

Om eene revolutie door volksbeweging daar te stellen, moet men de middelen weten aan te wenden, om dit doelwit te kunnen bereiken. Een der voornaamste daartoe is het *opwekken van*

geestdrift. Om deze gaande te maken, had men een voortreffelijk middel uitgekozen, namelijk het opvoeren in den Schouwburg van het Zangspel *La Muette de Portici* (Het sprakeloze meisje van Portici). Hoe velen zouden niet wenschen de *Masaniello* voor de factie der *Unionisten* te zijn, en even als deze voor zijne heldendaden in triomf te worden rond gevoerd? aan de straf welke hem als muiteling te beurt zoude vallen, wordt niet gedacht. Het was de regering bekend, dat de opvoering van dit stuk reeds vroeger on-aangenaamheden had te weeg gebragt, en het dus in de bewezene omstandigheden althans niet raadzaam was op nieuw de hartstogten gaande te maken. Ware het stuk herhaalde malen tot vervelens toe achter een gespeeld geworden, dan had zulk minder in het oog geloopt, maar juist in een tijdstip, dat er zoo vele gistingen gaande waren, en die althans het stedelijk bestuur niet onbekend konden zijn, was het niet geraden, de publieke rust daar door in de waagschaal te stellen. Daar het stuk sedert eenigen tijd niet gespeeld was, was het verlangen nu des te grooter. Reeds zes dagen te voren had men hetzelfde aangekondigd, en geen wonder dan ook, dat de toevloed van menschen grooter was dan het gebouw konde bevatten. Gedurende het spelen der eerste bedrijven was alles in de stad nog rustig, alleenlijk zag men in de meeste bevolkte wijken vele zamen-scholingcn van lediggangers, en vele dames

zeer elegant gekleed, even of het een feestdag was. Op de muntplaats waren onderscheidene groepen gemeen volk. Aan het hoofd van ieder derzelve, merkte men een zeer wel gekleed man op, het zij met *frac*, of met een jas.

In de *Muette de Portici* speelde de Acteur LA FEUILLEADE de rol van *Masaniello*. Meesterlijk was de uitvoering. Toen hij als overwinnaar te paard gezeten, en, door zijnen ganschen stoet gevolgd, het tooneel werd rondgevoerd, weergalmden de zaal van een uitbundig handgeklap en geschreeuw. De geestdrift was ten top. Zoodra deze vervoering der hartstogten wat bedaard was, hoorde men luidkeels eene stem, die riep: *Partons!* (Laat ons heen gaan!) Dit geroep, hetwelk een afgesproken teeken was, werd oogenblikkelijk door onderscheidene muiltelingen herhaald, en eene groote bende stoof de zaal uit, onder het geschreeuw van: *Weg met den Koning! weg met de Hollanders! Leven de Franschen!*

Op het zelfde oogenblik, trokken de volksgroepen, langs den bepaalden weg, die haar werd aangewezen, want alle de onderscheidene benden waren geregeld georganiseerd. Elke bende had haren kassier, haren geleider, onder- en opper-officieren. De plundersaars, brandstichters en moordenaars waren allen onder elkander verdeeld, ieder had zijne bestemming. De schrijver van *la ville Rebelle* (de oproerige stad) verzekert, dat er den volgenden dag reeds *zeven en dertig*.

opperhoofden van deze benden bekend waren.

Daar onder waren *negen* Franschen die zonder een penning te bezitten in *België* gekomen waren; de *tiende* was een Engelsche Jood. Men schatte het geheele getal van opperhoofden op ten minste *vijftig*, waaronder zekere niet onbekende Graven en Baronnen. Het hoofdkwartier van den staf was bij de redacteurs van de dagbladen *le Belge* en *le Courrier des Pays-Bas*.

De uitgevers der dagbladen, welke niet geschreven werden in den geest der *Unionisten* moesten het eerste aangevallen worden. De in de nabijheid van den schouwburg gelegene drukkerij van het dagblad *le National* trof het eerst dit lot. In een oogenblik waren de glazen ingeworpen, doch toen men aanstalte maakte om de deuren open te breken, riep het opperhoofd der bende: » Naar *Libry*! Naar *Libry Bagnano*! *deze woont hier niet!* » De drukker van *le National* kwam er dus gelukkig af, hetgeen men toeschrijft, dat ook Franschen en Belgen, mede deelgenooten waren in deze onderneming, en daarom gespaard werden.

In een oogenblik begaf zich de menigte naar het woonhuis van den Heer LIBRY BAGNANO in de straat *la Madeleine* die sedert drie dagen afwezig was. Twaalf jongens openden, onder een woest geschreeuw, den aanval: men smeed de glasruiten in, sloeg de deuren open, en alles wat in huis was, werd geplunderd, gestolen, gebroken

en vernield. Niets werd verschoond. Dit oproerig tooneel werd rustig aanschouwd door eene menigte van menschen, waaronder men eenen Heer bespeurde, gewikkeld in eenen mantel, met het masker voor het gezicht en eenen ontblooten degen in de hand, het volk gedurig aanvurende.

De straat van *la Madelaine* was weldra geheel opgepropt met volk. Aan een' Heer, die op een afstand stond van het huis van LIBRY, werd gezegd: *C'est fini là; où faut-il commencer à present?* (Het is daar gedaan; waar zullen wij nu beginnen?) *).

De politie bemoeide zich nog met niets; door sommigen werd dit voor wjsselijk gehouden, zeggende: hare tusschenkomst zoude het kwaad verergerd hebben. Anderen zijn van oordeel, dat wanneer bij deze gebeurtenis, een gedeelte der militaire magt zich terstond had vertoond, en eenige belhamers gevat waren, men alsdan in staat zoude geweest zijn, het oproer reeds in den aanvang geheel te dempen. Dit geschiedde niet, en nu nam ook al dadelijk de stoutmoedigheid meer en meer toe.

Men had van de glasgordijnen van LIBRY-BAGNANO een vaandel zamengesteld. De bende trok met dit vaandel vooruit naar de *Place*.

*) Zie kort verhaal der voornaamste gebeurtenissen enz. bij Geb. VAN ARUM bl. 5.

Royal. De officier van den post kwam naar buiten, als ook de plaats-kommandant, en er werd gevraagd: Wat men begeerde? Een woest geschreeuw antwoordde: *Liberté! justice!* (vrijheid, gerechtigheid). Een soldaat kwam uit de gelederen en zeide: *Om Gods wil, gaat uit een; bespaar ons de schande van belgisch bloed te moeten vergieten.* Deze woorden hadden invloed, en er werd geen wederstand geboden.

De volkshoopen begonnen zich te scheiden: een andere dan die van *rue Madelaine* gekomen was, trok naar de *Keizer- en de Ruijsbroekstraat*, en hield stand voor het paleis van justitie. Er ging alstoen een verschrikkelijk geschreeuw op. In een oogenblik waren de glazen der zaal van het Hof van Assises ingeworpen. *Weg met van Maanen! Leve de Potter!* was het verward geroep van den dollen hoop. Men had het bijzonderlijk op dit paleis gemunt, om zich te wreken op den man, aan wiens bekwaamheid, braafheid en getrouwheid men het te danken had, dat eene zoo kunstig ingewikkelde vereeniging van lieden, om de grootste rampen over *Nederland* te weeg te brengen, was ontdekt en openbaar gemaakt geworden. Indien de autoriteiten van *Brussel*, zoo wel burgerlijke als militaire, het hunne even zoo hadden gedaan, en het oproer in den beginne hadden gesmoord, dan waren, menschelijker wijze, alle die rampen vóórgelopen, waarvan *Brussel* op zulk eene

verschrikkelijke wijze, nu zelve, het slagtoffer is geworden.

De glazen van het hotel ingeslagen zijnde, liep men de deuren open en naar binnen gerukt zijnde, werden de meubelen, onder het geroep van *weg met van Maanen!* op de straat geworpen en vernield.

Onder deze beroering begaf zich de kommandant der stad WAUTHIER naar het Stadhuis en liet de Marechaussées te paard op zittén en de stad doorkraizen. Onderweg werd hun toegevoegd: *N'agissez point, on vous laissera tranquille!* (Doet niets, men zal u in rust laten.)

Intusschen was de wraaklust der oproerlingen nog niet voldaan. Er werd door één der hoofden van de bende order gegeven, om het geheele gebouw in brand te steken, en tot aan den grond te vernielen. Men vloog naar binnen en voldeed aan dit bevel. Weldra vertoonde zich de rook. De menigte trad naar buiten, schaarde zich rondom het paleis, en verklaarde eenstemmig zich niet te zullen verwijderen, alvorens het gebouw tot op deszelfs grondslagen zoude zijn afgebrand. De vuurkolom rees al hooger en hooger, zoo dat van verre de vlammen reeds konden gezien worden. Nu kwamen de *Pompiers* of stads soldaten met de brandspuiten om den brand te blusschen; maar de om het gebouw zich geschaard hebbende muitelingen verdrongen hen, en noodzaakten hen terug te

keeren. Billijk mogt men vragen: » Waar blijft de gewapende magt, om de *Pompiers* te onderstoppen? » De jagers, de grenadiers en de *marchaüssées* waren reeds in de weer, en zoude deze gezamenlijke magt dan niet in staat zijn geweest aan het oproer eene andere wending te geven? Eindelijk kwam er een bataillon jagers, en gaf vuur, doch, hetzij dat men daarmede niet genoeg aangehouden heeft, of dat het te zwak was, het werd met geweerschoten en steenen beantwoord, en trok naar de markt terug. Een Luitenant, die achter gebleven was, werd een pistool op de borst gezet, onder den uitroep: » *Ordonnez de ne plus tirer sur nous.* » (Geef order dat er niet meer op ons geschoten wordt.) Hij werd echter door de op nieuw aandrukkende jagers ontzet.

Terwijl het Paleis van Justitie nog aan het branden was, vermaakten andere benden zich gedurende dezen nacht met de stads gaz-lantaarns te vernielen en van alle huizen der hof-leveranciers, de uithangborden met 'sKonings wapen voorzien, af te nemen en te verbrijzelen, onder het geroep van: *à bas je maintiendrai!* (weg met de spreuk: *Ik zal handhaven.*) Eene der troepen ging naar de straat *rue des Bourres* plunderde aldaar het huis van een' zwaardveger, en maakte zich van alle de wapenen meester die daar in huis waren.

Men had eene lijst vervaardigd, waarop vermeld

stonden, de woningen welke moesten geplunderd worden: het werd nu tijd dit werk verder te volvoeren.

De eerst aan de beurt liggende was het Gouvernementshuis in de *rue aux Chiens*. Men stormde naar de benedenstad; de aanhang werd al grooter en grooter, en voor het huis gekomen, werden terstond de glazen ingeslagen, meubelen, papieren en boeken uit de vensters gesmeten en met woede vernield. Het was slechts ter naauwer nood dat het den Gouverneur met zijne echtgenootte gelukte, dit dreigend gevaar te ontkomen. Ook dit gebouw werd in brand gestoken, doch spoedig gebluscht. De koets van den Gouverneur werd in gejuich naar de Vischmarkt gevoerd en in de *Seine* geworpen.

Na het volvoeren van deze heldendaden, trok de groote menigte door de stad, om de verdere op de lijst staande huizen aan hare woede op te offeren. Tot dezen behoorde ook het huis van den Directeur der Politie, den Heer DE KNYFF. Spoedig waren de glazen ingeworpen en de deuren open gelooopen. Binnen gedrongen zijnde, werden de kostbaarste meubels, de voortreffelijkste schilderijen van waarde, porceleinen, glaswerk enz. geheel verbrijzeld. Het zilverwerk werd gestolen, en door zeer wel gekleedde lieden weggedragen, waar van eenigen in de nabuurschap wonende, gedurig heen en weder liepen, zoo dat in een' korten tijd alles was weggeroofd. De

paarden van den Heer DE KNYFF werden uit de stal gehaald en vervoerd; twee der rijtuigen, met beddelakens, in plaats van vlaggen, versierd, werden naar de groote markt gebracht, en aldaar aan de vlammen opgeofferd. Men zag een zeer welgekleed Heer den arm geven aan eene élégante dame, en door het volk heen dringen naar het plein: daar eenig bloed ziende liggen, doopten zij beiden daarin hunnen zakdoek, te kennen gevende hun leedwezen, dat het niet het bloed van den eigenaar des huizes was. Men heeft de dame hooren nitroepen: *Ware het van het eigen bloed van DE KNYFF geweest, ik zoude er met smaak van gedronken hebben.* Welke gruwelen!!

Mevrouw DE KNYFF, midden in den nacht, in haar nachtgewaad, overvallen, en omringd van hare kinderen, verkeerde gedurende meer dan vier uren in den doodelijksten angst; meer dan honderd malen dreigde men hare borst met sabels en dolken te zullen doorsteken. Deze voortreffelijke moeder verklaarde aan de moordenaars, dat men haar het leven konde ontnemen, mits men hare kinderen spaarde.

Het geluk voor den Heer DE KNYFF wilde, dat hij als directeur der politie vigelerende, om zoo veel mogelijk in de stad de rust te herstellen, afwezig was. Hoedanig zijne aandoeningen moeten geweest zijn, bij zijne te huiskomst, is gemakkelijker te denken dan wel te beschrijven. Men heeft hem het regt laten wedervaren in zijne

betrekkingen de beste pogingen tot eenen terugkeer van orde, te hebben aangewend; doch de lafheid of het verraad van hen, die hem hierin moesten ten dienste staan, maakte zulks onmogelijk *).

Een gelijk lot onderging de woning van den heer **SCHUURMANS**, procureur des Konings; ook daar werden de glazen ingeworpen en alle de meubels vernield. —

Op de plunderlijst stond ook het huis van den Heer strop vermeld, doch men heeft dit vrij gelaten, denkelyk, omdat de Heer strop zijn verblijf had bij den Heer notaris **THOMAS**, *fils*, en ook neef is van den Heer **DE BROUCKÈRE**. —

In den morgenstond begon de militaire magt zich meer en meer te ontwikkelen. Daar, waar de volkswoede het hevigste was, marcheerden de grenadiers en jagers, kompagniesgewijze, door de straten; men schoot met pelotons vuur, en er werden van weerskanten eenige gedood en gekwetst. Had men dit maar vroeger gedaan? Nu hadden zich de volkshoopen reeds te veel in de stad verdeeld, en de meeste baldadigheden waren gepleegd geworden.

Aangaande het paleis van justitie, zagen de muitelingen nu volkomen hunne wenschen vervuld. Ten 8 ure des morgens was alles verbrand, en het geheele gebouw een puinhoop.

*) La Ville Rebelle. bl. 31.

De barmhertigheden hadden nog geen einde. Men kwam op de *Place de la monnaie* bijeen. Een kleine doch sterk gespierde man liep aldaar ongestoord rond met ontblootte armen en eenen sabel in de hand. Dit wapentuig, onophoudelijk links en rechts boven zijn hoofd zwaaijende, riep hij schreeuwende uit: "*Je suis Masaniello le second.*" (Ik ben Masaniello de tweede). Het is wonder dat men hem, in waarschijnlijk van het geen den dag te voren op het toneel vertoond was, ook niet in triomf te paard, en door den bandieten-stoet gevolgd, door de stad heeft rondgevoerd.

Nu kwam er eene bende aan van 40 of 50 man van het ergste grauw; meestal beschooten en gewapend. Met trommen voorop, marcheerden zij langs de straten en bleven staan voor het *Café Suisse*, een der rijkste en schoonste koffijhuizen van Brussel. Zij vroegen drank, en men voldeed met den grootsten spoed aan hunnen eisch, veertig of vijftig flesschen van de fijnste likeuren werden uitgedeeld; zij dronken, smeten verscheiden flesschen aan stukken op de straat, en gaven ook aan vrouwen uit het gepeupel te drinken. Zoo ver was het gekomen, toen een jongen van 14 of 15 jaar het koffijhuis wilde binnendringen. Men zeide hem, dat hij niet behoefde binnen te komen, dat men hem ook te drinken zoude geven; daarover gebelgd, zoo het schijnt, sloeg hij eene ruit van de voordeur

aan stukken. Het geraas daarvan was dadelijk het sein der verwoesting. Het janhagel verbrijzelde al de glazen van de eerste verdieping, drong het koffijhuis binnen, sloeg spiegels en lusters aan stukken, plunderde het overschot der likeuren, stal het zilverwerk en wat meer voorhanden was, en schoot verscheidene malen met kogels in de zaal. Die in het koffijhuis waren namen de vlugt en ontkwamen ter naauwer nood door eene achterdeur.

Ook op de kazerne *St. Elizabeth* was het gemeunt, men wilde dezelve plunderen, doch het gepeupel werd door het schieten der soldaten uit de vensters, terug gedreven.

Na zoo vele door de geheele stad verspreide wanorde en verwoestingen, vond men het geraten de patrouilles der Grenadiers en Mardéchaussées de koninklijke Paleizen te doen bezetten, ten einde die voor de woede van het gemeen te beveiligen. De overige troepen keerden naar de kazernen terug.

De militaire magt ophoudende de stad te doorkruisen, begon men te gevoelen, dat het tijd werd dat de welgezinde burgers zich wapenden om zelve voor de rust der stad en de zekerheid hunner personen en bezittingen zorg te dragen. Tot dat einde begaven zich eenige voornamen inwoners naar de kazerne des *Annericiades* en eischten de wapenen der nieuw opgerigte Schutsterij (*Garde Communale*), die hun gegeven wer-

den, ten einde voor hunne verdediging te kunnen waken.

Van wege de stedelijke regering, hadden zich nog geene bijzondere bemoeijingen geopenbaard, ofschoon het reeds de tweede dag der *grootte revolutie was*, en de gansche stad met plundering en verwoesting werd bedreigd.

Eindelijk omstreeks elf ure des morgens van den 26. Augustus 1830, las men aan het Stadhuis en in de wijken der stad, eene *eerste Proclamatie of afkondiging van de Burgemeester en Schepenen der stad Brussel, aan hunne medeburgers*. (Zie BIJLAGE N°. I.)

Het verdient opmerking, dat in deze afkondiging gezegd wordt:

- Het regt op het gemaal, is van heden af
- aan opgeheven, en zal door geene andere be-
- lasting van dien aard, onder welke benaming
- ook, vervangen worden."

Niet ten onregte zoude men hier uit kunnen afleiden, dat dewijl er in de afkondiging geene andere punten van bezwaar dan deze worden aangevoerd, als dan ook het regt op het gemaal, als de oorzaak of wel hoofdoorzaak van het oproer zoude moeten worden aangemerkt. Indien dit zoo ware, dan is het toch te verwonderen, dat onder alle de oproerkreuten, welke er zijn aangeheven geworden, nimmer die over het gemaal is te berde gekomen. Die welke, voor zoo verre die door onderscheidene dagbladen en

uitgegevene brochures van ooggetuigen vermeld, zijn gehoord geworden, waren: *Weg met den Koning!* — *Weg met het Ministerie!* — *Weg met de Hollanders!* — *Leve Frankrijk!* — *Leven de Franschen!* — *Leve de Koning!* (hier mede zal dan zeker LODEWYK de I. bedoeld zijn) *Leve de vrijheid!* — *Leve de Potter* — *Leve Napoleon!* — *Leve Karel de X.!* — *Leve Polignac!* maar niet één oproerkreet over het gemaal.

Een uur na deze proclamatie, zag men reeds eenige met geweren, sabels, degens enz. gewapende lieden opkomen, die van uur tot uur vermeerderden, en het beginsel waren tot de vorming eener *Garde bourgeoise* (Burgerwacht). Zij verdeelden zich bij patrouilles en trokken de stad rond, om het maken van verdere zamen-schelingen voor te komen.

De burgerwacht diende toch wel een vaandel te hebben? Dat van het ouden heldengeslacht van *Oranje Nassau* werd afgedankt. Hoe gaarne had men *le drapeau tricolore, de driekleurige vlag van Frankrijk*, opgestoken? Hierop hadden zij toch hunne hoop gevestigd, en nog vleiden zij zich, dat de Edel Mogende Heeren DE BROUCKÈRE, DE LANGHE, DE STASSART EN LEHON, te *Parijs* zijnde, door hunnen invloed en dien van den graaf DE CELLES, in bloedverwantschap met den beroemden GERARD, de overeenkomst van het intrekken van een fransch leger in *België* al spoedig zouden sluiten. Tot groote droefheid

van onze *Unitarissen*, waren deze pogingen geheel mislukt. *Frankrijk* wilde met regt zijne brave, dappere soldaten niet in de gelederen voeren van eene bende, bestaande uit gaauwdrieven, brandstichters en het schuim des volks. De fransche burgers, als helden gestreden hebbende voor hunne grondwet en voor humane regten, verfoelden een volk, dat tegen den besten der koningen, die de grondwet en de regten des volks op het heiligste nakomt en handhaaft, opstaat, en een gelukkig *Nederlander* in stille rust en vrede moedwillig verwoest, de onuitputtelijkste goedheden en weldadigheden van derzelfde Koning op de ondankbaarste wijze beloont, en de schoonste stad aan het geweld der vlammen en aan alle de gruwelen van moord, ten prooije geeft.

De hoop van het fransche vaandel, door fransche magt ondersteund, te kunnen oestrooken, was dus verloren, en het vaandel dat het leidiende korps van de gordijnen van *LIBERTÉ* gemaakt had en waarmede het de stad was doorgetrokken, was voor de *Garde Bourgeoise* ook niet wel te gebruiken. In dezen twijfelachtigen toestand kwam men op den inval, om de oude revolutie vaandel van van nu voort van 1789 vordenden dag te halen, en niet daar tegen drie ure nademiddag wapperde de *brabandsche vlag* van het Stadhuis. Het lag dus niet in den geest der burgerij, om, ziende en nadenkende water gebeurd was

en nog gebeuren konde, nu eenpariglijk op te staan, zich te vereenigen met de militaire magt, en alzoo gezamenlijk, met eene kracht meer dan voldoende, de muitelingen geheel en al te ontwapenen, geheel magtelooz te maken, de belhamers te straffen, en alzoo het welzig gezag des Konings in *Brussel* weder te herstellen. Hoe roemrijk had zulk een dag voor de burgerwacht van *Brussel* niet geweest? En welk een onafzienbaar veld van rampen en verwoestingen was daardoor niet vóórgelopen geworden? Nog was het tijd om alles te herstellen, en tot orde en rust terug te brengen, maar, ... Neen! *Brussel* schreeu helaas! gedoemd, om de verschrikkelijkste straffe te ondergaan, door in haren schoot de benden te verzamelen, die met brandende fakkels, en in den gloed der vlammen hare eigene stad verwoesteden, en zich met dolken wapenden, om hare eigene inwoners te kunnen vermoorden. *Brussel!* tot het hoogste toppunt van geluk, welvaart en rijkdom opgevoerd, schijnt, óverschriklijk oordeel! door *eigen* teedoen, door *eigen* schuld, door *eigene* boosheid, tot puin en asch te moeten vergaan, even gelijk het paleis van justitie, dat nu gewroken wordt. — God geve, dat dit niet bewaarheid worde!!

Het moge dan zijn, dat eenige brave, weldenkende burgers van *Brussel*, anders gedacht hebben, maar wij voor ons kunnen die *brabandsche vlag*, niet anders erkennen dan voor *eene op-*

*roerlag, die door de burgers zelve wordt geku-
digd.*

Nadat de burgers zich eenigermate hadden georganiseerd, trokken zij met hunne wapenen en de brabandsche vlag vooruit, door de stad. De voornaamste ingezetenen rigteden ook eene wacht te paard op. Hier en daar werden eenige kleine troepjes muitelingen ontwapend.

Op den 27^{en} Augustus 1830, hadden zich *acht duizend burgers* laten inschrijven. Met de *twee duizend* militairen van het garnizoen maakten zij dus reeds eene gewapende magt van *tien duizend man* uit. Aan wapenen en alle benooidigheden behoefde het niet te ontbreken, daarin zoude, des behoevende, rijkelijk door het gouvernement worden voorzien; en waren er meerder troepen noodig geweest, zoude aan deze hulp ook zijn voldaan geworden. Had men bij zulk eene magt nu niet eenen dadelijken terugkeer tot het wettig gezag mogen verwachten? De gevolgen waren echter geheel anders.

De plundersaars en brandstichters den vorigen dag en nacht, de hun, door hunne opperhoofden opgelegde, taak volbragt hebbende, hadden nu een plan gevormd, om zich tot eenen aanval op andere voorwerpen te bepalen.

Eene dezer benden wendde eene poging aan, om den toegang tot de straat van het Museum te overweldigen, ten einde het rijke toilet van Princes *MARIANNE* te vernielen. Men deed meer-

dere aanvallen op de zalen der Tentoonstelling, als ook op de koninklijke Paleizen en andere gebouwen. Voor ditmaal gelukte het der burgerij deze baldadigheden te beletten.

Ontevreden over deze mislukking, stroomde men de Vlaamsche poort uit naar de beroemde fabrieken van de Heeren BASSE, BOSDEVEX en AËR, en vernielde aldaar alle de werktuigen. Men begroot de schade aan deze achtingswaardige fabriekanten toegebragt op ten minste *twee maal honderd duizend guldens*. Bijna had ook de uitgebreide fabriek van den Heer PREVENIERE hetzelfde lot ondergaan. Men ontdekte eenen man die reeds pogingen deed, om deselve in brand te steken; hij werd echter gelukkig, na gekwetst te zijn, door de burgerwacht gevangen genomen. Het getal werklieden, welke aan deze fabriek dagelijks hun bestaan vinden, wordt op *vijftien honderd* begroot. Zoo wroet de boosheid in hare eigene ingewanden, wanneer alle de banden van het maatschappelijk leven verbroken zijn, en het heilig regt van eigendom met voeten getreden wordt. Zonder de invoering der machinerie is het niet mogelijk om tegen de mededinging van anderen te kunnen wedijveren, het zijn dus de werktuigkundige toestellen, aan welke onze fabrieken haren voorspoed en onze arbeidende klassen hare bestaanmiddelen te danken hebben, worden deze verbrijzeld en verbrand, dan berooven de misdadigers zich zelve

van de middelen tot hun onderhoud. De gezamenlijke fabrijuwcrkruigen thans in *Engeland* voorhanden, oefenen alleen eene kracht uit, die met die van *honderd millioenen menschen*, gelijk staat, terwijl de bevolking zelfs van dat land niet veel meer dan *vijftien millioenen menschen* bedraagt. Het is juist door deze middelen, dat men in staat is eene groote massa van goederen voort te brengen tot eenen prijs, dat dezelve voor ieder verkrijgbaar zijn. Ontneem nu deze fabriken hare werktuigen, zoo kunnen zij tegen andere mededingers niet werkende blijven, en honderd duizende van nijverige en nuttige werklieden, worden aan de droevigste ellende en armoede ten prooi gegeven.

Dezen morgen deed de regering der stad eene tweede afkondiging, te vinden onder BIJLAGE N°. II.

Volgens deze publicatie werd de burgerwacht al meer en meer georganiseerd en de rust zoo men hoopte hersteld. Het tegendeel had echter plaats.

Wij hebben te voren aangehaald, dat er zes weken besteed waren tot gereedmaking van alle de noodige toestellen voor de prachtige illuminatie die er op den 24^{en} Augustus 1890, den dag van 's Konings verjaardag, in het Park zoude plaats hebben. Men had het park ook voorzien met eene schuur, waarin de duizenden van glazen tot die verlichting benodigd, bewaard wer-

den. Om redenen vroeger vermeld had men die feestviering tot eene nadere gelegenheid uitgesteld; alles was dus nog in de volkomenste orde, en wachtte slechts naar het besluit der regering om te worden volvoerd.

Naar mate nu door de oprigting der burgerwacht, schijnbaar het tijdstip begon te naderen, tot wederkeering van rust en orde, begonnen de opperhoofden der smitelingen en brandstichters te vermoeden, dat welligt de uitgestelde illuminatie in het park spoedig voortgang zoude hebben. Dit konden zij niet dulden, want, al wat er nog ter eere van onzen Koning gedaan konde worden, moest worden vernield. Het besluit was genomen.

Het was den 27^{en} Augustus, des morgens tuschen 9 en 10 uren, dat een groote volkshoop naar het park stroomde. Aldaar angekommen, werd dadelijk al het houtwerk der stellingen in alle de lanen, omvergehaald en vernield. De stukken en brokken werden op de plaats genaamd *Bassin-Vert*, zijnde een der grootste grasvelden in het park, op hoopen gesmeten, en vervolgens in brand gestoken.

Terwijl van alle zijden de vlammen oprezen, ging men naar de schuur en haalde die omver; alle de glazen en andere benoodigheden voor de illuminatie werden daaruit gesleept en naar het midden van het Park gebragt, kort en klein geslagen en alles vergrind. De stukken en brok-

ken der houten stellaadjes, die hier en daar nog verstrooid lagen, werden opgehaald, en daarmee de brandende houtstapels nog verder aangestookt. Deze brand had van des morgens ten tien tot namiddags twee ure aangehouden, en gedurende al dien tijd hebben, noch de burgers, noch de militairen geene de minste pogingen gedaan om deze verwoestingen te beletten. De troepen stonden voor het paleis des konings geschaard, zij zagen dat gene, hetwelk ter eere van hunnen. Doorluchtigen vorst was opgericht, voor hunne oogen verwoesten en door de vlammen verteeren, doch namen volstrekt geen notitie van de rondom hen plaats hebbende volksbeweging. De generaals WAUTHIER, D'AUBREME, ABERSON EN VAN BIJLANT bevonden zich in het binnenste van het paleis.

Men geeft voor, dat, wat de burgerij betrof, dezelve nog niet genoeg georganiseerd was om deze wandaden met geweld te keer te gaan, men was niet voor des namiddags ten vier ure daartoe in staat; waarlijk zonderling genoeg, juist op het tijdstip dat de geheele vernieling reeds was afgeloopen. — Toen de burgers aan het Park kwamen, werd hetzelfde door de brandstichters en aanschouwers gewillig ontruimd, geen wonder zij hadden in alles hun oogmerk bereikt en hadden dus met het Park ook niets meer te maken.

Omstreeks 7 ure des avonds hadden zich we-

der nieuwe zamenscholingen van kwaadwilligen door de stad verspreid. Sommigen derzelve werden door de patrouilles der burgerij uiteengedreven. Een groote volkshoop vond zich bijeen op de *Place royale*, tegen over het koffijhuis *l'Amitié*; dezelve vormde het plan om zich tegen de burgerwacht te verzetten en haar te ontwapenen. Aan een peloton burgers dat voorbij trok werd dit opzet dadelijk uitgevoerd. Twee zeer sterke patrouilles, die op hetzelfde oogenblik aldaar ter plaatse aankwamen, trachteten hen in dit opzet te weerhouden, maar de muitelingen wierpen zich op hen, en schreeuwden hen toe, dat zij de wapens moesten nederleggen. De patrouilles bleven nu terug, in de hoop, dat men uit een zoude gaan; de halstarrigheid bleef echter voortduren, zoo dat men eindelijk genoodzaakt was geweld te gebruiken. Drie der muitelingen bleven op de plaats liggen, en anderen werden min of meer zwaar gekwetst. Ten gevolge hiervan gingen alle de oproerige samenrottingen uiteen en de dag liep voorts rustig af. Ziedaar dan weder een treffend bewijs, dat wanneer men reeds bij de eerste beginselen des opstands krachtdadige en alles afdoenende middelen, tot deszelfs stuiting had aangewend, al dadelijk de stad *Brussel* voor verdere onheilen zoude zijn bewaard gebleven.

Er werden zoo wel tegen de plundering der fabrieken, als ook tegen de zamenscholingen pro-

clamation afgelesen, (zie BIJLAGE N°. III en IV,) die echter weinig indruk maakten.

Reeds drie dagen lang had *Brussel* de ijdelheden van plundering, brandstichting en moord ondervonden, en het bleek maar al te duidelijk dat zoo wel door de burgerlijke als militaire autoriteiten, geene bestendige en beslissende maatregelen werden in het werk gesteld, om het kwaad tot in den wortel aan te tasten en uit te roeijen. Ten aanzien der stedelijke regering en burgerij had men eenen nadrukkelijken order verwacht, om de *opperhoofden* van de onderscheidene benden te arresteren en aan de straf der wetten over te geven. De *Brusselsche* burgers hadden toch voor hunne oogen gezien, dat *Graven* en *Baronnen*, *bij hen* zeer wel bekend, de *benschabbers* waren geweest van de benden *monsters*, die het paleis van Justitie hadden verwoest, en dat het deze *Graven* en *Baronnen* waren geweest, die na de plundering, de order hadden gegeven, om het paleis in brand te steken en niet heen te gaan voor alles een puinhoop zoude zijn. De *Brusselsche* burgers zijn het die ook getuigen zijn geweest, dat men aan de *lantaren* van het paleis een *grijsaard* van *zeven en tachtig* jaren heeft willen ophangen, en dat zulks zeker zoude geschied zijn, ware het niet dat een der *muiters*, die nog een *vonkje* menschelijk gevoel over had en dezen man herkende, hem gered en den *strop* had afgedaan, dien men reeds om des *grijsaards* hals gebonden had. De *Opperhoofden* van alle de

gepleegde gruwelstukken waren bekend, zij waren bij elke afzonderlijk afdeeling van muitelingen verdseld, en hadden ook het opzigt bij het verbranden der illuminatie toestellen in het Park.

Het is onmogelijk zich eenig denkbeeld te vormen, hoe bij alle zoodanige gebeurtenissen, de verblindheid zoo ver ging, dat men niet begon in te zien, dat het geheele plan der zamenzwearing, volstrekt van geen beginsel uitvloeide, tot eenige de minste verbetering voor het wezenlijk geluk des volks; het eenige, dat er nog te denken over blijft, is, dat de *raddraaijers*, bij ondervinding ziende, dat hunne oogmerken niet konden gelukken, en tevens gebruik makende van den maar al te grooten invloed, dien zij op een aanzienlijk gedeelte der *Belgen* hadden weten te verkrijgen, eindelijk, onderling zijn over een gekomen, om te zeggen: *wil men niet aan onze eischen voldoen, laat ons dan verwoesten!!!*

De dag van den 28 Augustus 1830, was almede, voor alle weldenkende burgers van *Brussel*, niet naar de hope en verwachting. Hoe konde het toch anders zijn, of deze onschuldige maar zoo ongelukkige inwoners, moesten hunne eenige redding te gemoet zien, door de nieuwe aankomst van troepen, die met de reeds aanwezige zijnde troepen en in volkomene overstemming met de gezamenlijke burgerwacht, eindelijk een einde zouden maken aan alle hunne doodsangsten en verschrikkingen.

Dan in plaats, dat eene zoodanige ondersteuning en redding, door het zoo niet geheele, ten minste grootste gedeelte van *Brussels* ingezetenen, met opene armen zoude zijn ontvangen, kwam de stad op den 28 Augustus 1830, des morgens omstreeks 10 ure, op nieuw in beroering, en nog wel, door de verspreiding eener schriktding (zoo als men het noemde) dat er talrijke troepen van den kant van *Gend* en van *Antwerpen* in aanmarsch waren om de burgerwacht af te lossen *).

Er bestonden nog andere punten van misnoegen.

De officieren der, aan de hoofdwacht voor het stadhuis, dienstdoende *garde bourgeoise*, hadden te kennen gegeven, dat het volk (voornamelijk de munitelingen) zijn misnoegen te kennen gaf, dat er nog een militaire wachtpost voor de gevangenis *des petits carmes* bestond, hoewel het de *éénige* wacht der stad was die nog door militairen werd betrokken.

Alweder op het berigt van deze ontevredenheid des volks (waar nimmer een einde aan is) werden eenige officieren der burgerwacht van het stadhuis, naar de heeren militaire kommandanten afgevaardigd, die nog altoos (als levendige-dooden) voor het paleis des Konings waren

*) Maar niet, zoo als men verspreid had, te ontwapenen.

gestationneerd. Zij hadden den last, eene order te vragen, om den militairen wachtpost der *Petite-armes* naar binnen van het huis van Arrest te verleggen, zoo dat alle de buitenposten, uitsluitend aan de burgerwacht moesten worden toevertrouwd.

Die afgevaardigen van den burgerkommandant, Baron d'HOOGVERST, werden door de Generaals ABERSON, WAUTHIER EN VAN BIJLANDT ontvangen. De gevraagde order werd hun overhandigd, maar de Generaal VAN BIJLANDT deed deze burger-officiëren verstaan, dat hij in den loop van den dag eene aanzienlijke versterking van troepen zoude ontvangen, en, met derzelver hulp, de gewone garnisoens-dienst in de stad weder zoude hervatten, ten einde de burgerwacht van deze zorg te ontlasten.

De burger-officiëren op het Stadhuis terug gekomen zijnde, en verslag doende van hunne zending, deelden aan den kommandant-en-chef de door den Generaal VAN BIJLANDT ontvane gene tijding, en het door hem te kennen gegeven voornemen, mede. Zij voegden er bij, dat zij zeker waren van de gezindheid van alle de posten der burgerwacht, om niet te dulden, dat te *Brussel* de troepen zouden binnen komen. En, in waarheid, deed het eenvoudig berigt eener op handen zijnde komst van nieuwe troepen, bij de, aan de talloze wachtposten der stad ingedeelde, burgerwachten de woede-gisting

tot het uiterste stijgen. Weldra kwamen er ordonnans-officieren van alle kanten bij het hoofdkwartier aan, en nog wel met het berigt, dat men het voornemen te kennen gaf, om met geweld zich tegen het binnenkomen der troepen te zullen verzetten. Er werd ook alreeds gesproken van de poorten en straten te zullen verstoppen, en de geheele bevolking te wapen te doen loopen om de burgerwacht te ondersteunen; met één woord: de opwelling der driften was zoo hevig, dat de stad voor een oogenblik op nieuwaan de angtschrikken der vorige dagen werd blootgesteld. Geen wonder, dat deze gesteldheid van de gemoederen der burgerij, de oplettendheid van den kommandant-en-chef, van eenige overheidsleden en aanzienlijken, gaande maakte. De heer kommandant besloot hierop, om de plaatshebbende omstandigheden aan de vergaderde Generaals, voortestellen. Hierbij waren ook nog tegenwoordig de heeren VAN DER SMISSEN, FLORIS, PALMAERT EN ZON, PLETINCKX, de Graaf VAN DER BURGT, en de Graaf DE BACARNE. Zij vervoegden zich gezamenlijk naar het paleis des Konings.

Het was de Generaal ABERSON die, zoo wel voor zich als voor de overige Generaals, den wensch te kennen gaf, dat elke gelegenheid zoude worden vermeden, om op nieuw het bloed te doen stroomen.

Sttaande den tijd dat de uitslag nog niet bekend was, was het volk ongeduldig geworden en

gedeeltelijk de stads raad-zaal ingedrongen. Er werd eene commissie naar 's Koning paleis afgezonden, ten einde den uitslag te vernemen. Ware het, dat door de Generaals was goedgevonden, de order om de troepen in de stad te laten komen, niet te herroepen; zoo zoude de stedelijke regering zelve de naderende troepen te ontmoet treden, om de chefs te bezweren, op eigen gezag hunne beweging te staken.

De gezegde commissie zich naar 's Konings paleis begevende, ontmoette reeds onderweg de heeren chefs der gewapende burgerwacht, die van hunne zending terug keerden, met het bericht, dat de troepen niet in de stad zouden komen; dat die, welke voor het paleis waren gestationneerd, aldaar zouden stand houden, onder beding, dat de publieke orde door de burgerwacht alleen zoude gehandhaafd worden; en dat deze staat van zaken zoude volgehouden worden tot op de terugkomst van eene députatie, welke de ingezetenen der stad naar den Koning zouden zenden, ten einde aan Hoogstdenzelfen den wensch der burgerij tot het herstel der grieven, te onderwerpen.

Op dit besluit werd door den Generaal van *BYLANDT*, eenen ordonnans officier, de op *Brussel* aanrukkende troepen, te ontmoet gezonden, die bij zijne terugkomst bericht gaf, dat hij, in de richting van *Mechelen*, twee regementen infanterie met acht stukken geschut op *Brussel* aanrukken.

de, had ontmoet. Dat er ook een regiment hussaren van den kant van *Gend* in aantocht was, doch dat de kommandanten van beide de korpsen hadden verklaard, het verder voortrukken, tot nadere orders te zullen staken.

Ten gevolge dezer maatregelen, werden in alle wijken der stad, de beide proclamatiën aangeplakt, door ons medegedeeld, in de BIJLAGEN N°. V en VI.

Alle de uitzigten en verwachtingen, om door den intogt van meerdere troepen aan de rampen en ellenden een einde te zien, kwamen voor de weldenkende burgers hier door op eens te vervallen: hunne eenige hoop bestond nu nog in eenen gunstigen uitslag op het adres, dat door eenige ingezetenen aan Z. M. den Koning zoude worden opgezonden. Onder voorzitting van den Baron DE SÉCUS, Lid der Staten-Generaal, had er dan ook op den 28^{en} Augustus des avonds ten zes ure op het Stadhuis eene vergadering plaats, bestaande uit onderscheidene leden der burgerwacht, Advokaten, kooplieden, fabrikanten enz., waarin besloten werd, den Koning een adres aan te bieden. (Zie deszelfs inhoud BIJLAGE VII.)

De benoemde commissie, om naar 's *Gravenhage* te gaan en dit adres aan Z. M. den Koning in te leveren, bestond uit de Heeren Baron J. D'HOOGVORST, Graaf F. VAN MÉRODE WESTERLO, GENDEBIEN, F. DE SÉCUS, lid der Staten uit *Henegouwen*, en PALMAERT, (den vader) koopman.

De afwachting van het antwoord des Konings, op dit adres, bragt nu eenige stilte te weeg. Des Zondags, den 29 Augustus, werd er nog in enkele Kerken godsdienstoefening gehouden. Voorts waren bezig met het aanemen van burgers, die zich in de burgerwacht lieten inschrijven; terwijl ook de oprigting eener burgerwacht in de vóórsteden, als noodzakelijk geacht wordende, werd tot stand gebragt.

In betrekking tot het indienen van het adres der Brusselsche burgerij aan den Koning, en de aanmoediging aan de burgers, om te blijven volharden in hunne zorg voor het behoud der algemeene rust, werden nog twee afkondigingen gedaan. (Zie BIJLAGEN N°. VIII en IX.)

Wij eindigen voorloopig het zoo treurig overzigt der gebeurtenissen te *Brussel*, met nog te kennen te geven, het door Z. M. onzen Koning zoo wijselijk genomen besluit, in dato 's *Gravenhage* 28 Augustus 1830, behelzende eene *buitengewone* bijeenroeping der Staten Generaal, op Maandag den 13 September 1830. (Zie BIJLAGE N°. X.)

Ons voor een oogenblik afzonderende tot eene meer afgetrokkene beschouwing over de mogelijkheid van zulk een woest en oproerig gedrag van zoo vele ingezetenen van *Brussel*, kunnen wij ons den aanleg hiertoe niet anders verklaren, dan in het eigenaardig karakter van de grootste massa der lagere klasse, die de bevolking van *Brussel* uitmaakt. Deze klasse van menschen be-

staat voor het kleinste gedeelte uit Brabanders, en voor het grootste gedeelte uit Walen, zoo dat men kan aannemen, dat het geheele Zuidelijke deel der Provincie *Zuid-Brabant* uit Luikerwalen bestaat. Reeds van oude tijden kenmerkt zich dit volk als zeer oproerig van aard, en staande op eenen lagen trap van zedelijkheid en beschaving. Reeds in het midden der veertiende eeuw stond het tegen deszelfs eigen Bisschop op, en heeft sedert deze oproeren meermaalen herhaald. Wanneer de partijschappen in *België* deszelfs schoone landstreken vernielden, waren het de Luikerwalen, die zich in woestheid en wreedheid bijzonder deden kennen. Van daar dat bij elk plan, hetwelk in *Brabant* tot den een of anderen opstand gevormd werd, men ten allen tijde getracht heeft, de Luikerwalen in zijn belang te krijgen. Het ligt inderdaad in het eigenaardig karakter van dit volk, om zich gaarne tot het plegen van wandaden te laten gebruiken. Een van deszelfs voornaamste bedrijven bestaat in het maken van geweren, sabels en allerhande wapenen. Zij zijn in dezen tak van nijverheid wezenlijk beroemd, doch juist aan deze dagelijkse behandeling van moordtuigen, gevoegd bij hunne woelsieken en ruwen aard, wordt het bloeddorstige van hun karakter voornamenlijk toegeschreven. Uit dit aangehaalde laat zich dan nu ook gemakkelijk de oorzaak verklaren, hoe de Luikerwalen, zoo wel als ingezetenen van

Brussel, als ook van hunne Provincie zelve, (waarvan wij straks spreken zullen) in dezen tegenwoordigen opstand eene zoo groote rol gespeeld hebben. Voor de factie, voor de *Unionisten*, voor de *raddraaijers* waren zij juist de geschiktste middelen, om hunne oogmerken te kunnen bereiken.

Dan het zijn niet de Luikerwalen alleen, maar ook wel degelijk, het grootste gedeelte der Brabanders zelve, die reeds van eeuwen her, zoo als de geschiedenis ten duidelijkste bewijst, een bijzonderen geest van wispelturigheid en ontevredenheid hebben aan den dag gelegd. Het treffendste bewijs daarvan zien wij in de gebeurtenissen van den tegenwoordigen tijd. Hoe zeer ook de beste der Koningen gedurende vijftien jaren nimmer heeft opgehouden hen met gunsten en weldaden als te overladen, zijn zij niettemin, zelfs in het toppunt van weelde en geluk, nog niet te vreden met hunne omstandigheden. Zij houden nimmer op met klagen, trachten onophoudelijk naar verandering, worden telkens weder ontevreden, en komen aan het slot tot niets. Waarlijk zoodanige ontevredene en wispelturige menschen zijn de moordenaren van hun eigen geluk. Het goede dat zij reeds in handen hebben gaat weder verloren, voor het denkbeeldige betere, dat zij in het verschiets vermeenen te ontdekken. Zij worden als van eenen gestadigen dorst gekweld, terwijl hunne eigenzinnigheid de bron

verfmaadt, die reeds weldadig voor hunne eigene voeten ontspringt. Zij verwoesten met onbezonnenheid hun geluk en hunne welvaart; hunne dwaasheid wordt hun zelve tot eenen last, en een voorwerp van minachting en afkeer bij anderen.

Wij moeten het erkennen; zij komen geenszins in eene gelukkige overeenstemming met het overige vredelievende en verdraagzame gedeelte des volks van het Koninkrijk der *Nederlanden*, welks trouw voor deszelfs regering en standvastigheid van nationaal karakter, voor den roem huns vaderlands, geene de minste van deszelfs burgerdeugden uitmaken. Met zulk een steeds wispelturig, ontevreden en ondankbaar volk (de goede en braven uitgezonderd) is dan ook geen maatschappelijk geluk, geene bestendige rust en vrede te verwachten. Wie herinnert zich nog niet de huke door de Brusselaars aan onzen Koning, onze Koningin en verdere Koninklijke familie bewezen, bij hunnen intogt te *Brussel* op den 30 Maart 1815. Volgens een oud gebruik, door den tijd geheiligd, maar met alle de privilegien der stad *Brussel* voor lang verdwenen, kwamen de overlieden der verschillende Gilden in het zwart gekleed, en brandende flam bouwen dragende, de Souvereinen te gemoet, en omringden derzelver rijtuig, eene plegtigheid, welke men voormaals beschouwde, *als een regt en als het teeken des verbonds tusschen den Souverein en het volk*. — Terwijl voorts de regering, aan den ingang der stad, onder eenen zegen

boog, de sleutels aan Z. M. aanbod, deden de kaailoopers, in de hunne eigene kleeding, met witte zijden koussen en witte schoenen met *Oranje linten* versierd, het regt gelden, dat zij sedert vele eeuwen bij het inhalen en huldigen van 's Lands Souvereinen hadden geoeffend: zij spannen de paarden van het Koninklijk rijtuig en trokken hetzelfde tot aan het Paleis voort. — Sedert onheugelijke tijden was er aan de Souvereinen, die *België* regeerden, geen feest gegeven zoo luisterrijk, als dat van de stad *Brussel* aan Hunne Majesteiten, in den avond van den 5ten April. — In den Schouwburg werden zij immer met eene, alle uitdrukking te bovengaande, geestdrift ontvangen; en coupletten ter hunner eere gezongen, werden tot drie malen toe op nieuw gevraagd en herhaald.

De Koning heeft sedert dien tijd niet opgehouden alles te doen wat mogelijk was, om *Brussel* in luister en welvaart te doen schitteren als eene der eerste en gelukkigste steden van *Europa*. In die *vijsftien* jaren is hare bevolking met het verbazend getal van *Dertig duizend inwoners* toegenomen. Alleen in dit jaar 1830 heeft zij met de verteringen der Engelschen en den verbazenden toevloed van Nederlanders en andere vreemdelingen, bij gelegenheid der Tentoonstelling, *Millioenen schats* aan winsten ingezameld, en nu, ter belooning en dankerkentenis voor alle die zegeningen, schreeuwt men in dien

zelfden Schouwburg én langs de straten: *Weg met den Koning! Weg met de Hollanders! leven de Franschen! leve Napoleon!* Ja voorwaar NAPOLEON! ware die nog in leven, en leefden zij nog onder zijne bloedregering, dan zouden zij welligt gelukkiger zijn!

Gelukkiger? Onder dien franschen keizer die in *tien* jaren tijds *vijftien* maal *honderd* *mil-lionen* *Guldens* heeft geroofd, en voor wien deze inkomsten nog niet genoegzaam waren? De menschen-geslachten in zijn keizerrijk werden jaarlijks, als de boomen in een bosch, regelmatig gehakt. *Ieder jaar vielen er tachtig duizend Jonge lieden.* Dit was slechts de gewone sterfte; dikwijls werd de conscriptie door buitengewone ligtingen verdubbeld of versterkt. Men klom tot de kindschheid op, en daalde tot de grijsheid af. Mobiele kolommen doorliepen onze provincien als een vijandelijk land, om aan het volk deszelfs laatste kinderen te ontrukken. Bij gebrek van den afwezigen, nam men den tegenwoordigen broeder. Een geheel dorp werd aansprakelijk voor den conscrit dien het had zien geboren worden. Men gebruikte geweld, om den naamvoerder te ontdekken, die slechts op de lijsten der gendarmes bestond. Zwangere vrouwen zijn op de pijnbank gebracht, op dat zij de plaats zouden ontdekken alwaar hare eerstgeborenen zich verborgen hielden. Men was tot die hoogte van minachting voor het menschen

leven gekomen, dat de constricts genoemd werden te zijn: *de grondstof en het vleesch van het kanon!* Aan de bezorgers van menschenvleesch vroeg hij hoe langen tijd een conscrit duurde; sommigen beweerden *drie en dertig*, anderen *zee en dertig maanden!* BONAPARTE zeide zelve: *Ik heb driemaal honderd duizend man inkomen.* In de elf jaren zijner regering, waren meer dan *vijf millioenen franschen* omgekomen! en in de twaalf laatste maanden, had NAPOLEON (zonder de nationale garde te rekenen) geligt: *dertien maal honderd en dertig duizend man*, het geen meer dan *honderd duizend 's maanden was*: en nog heeft men hem durven zeggen, dat hij slechts den *rijkdom*, de *weelde* der bevolking had gebezigd *)!

Van zulk eenen *man des bloeds* roept men nu nog: *Leve Napoleon! Leven de Franschen!*, . . . *Weg met onzen Koning!* Voorzeker zullen de namen van den Graaf DE CELLES en den Baron DE STASSART bij ons Nederlanders van die zelfde tijden ook niet ligt uit het geheugen verloren gaan. —

Naar aanleiding van het geen wij hier te voren, aangaande het woelig en oproerig karakter van het onbeschaafde gedeelte der Luikenars of Luikerwalen gezegd hebben, was het wel te vermoeden, dat ook al spoedig te *Luik* een gelijke

*) Men leze: *de Buonaparte et des Bourbons*, par F. A. DE CHATEAUBRIANT; Paris 1814.

geest tot opstand als te *Brussel*, zich openbaren zoude. Reeds den 26^{en} Augustus 1830 bemerkten eene gisting onder deszelfs inwoners, doch de Generaal die uit voorzorg alle de troepen uit de stad op het kasteel verzameld had, deed den Gouverneur weten, dat hij elk half uur tijding verlangde, hoe het er in de stad uitzag, en gaf luide te kennen, dat indien men zich niet stil hield, de stad zoude worden plat geschoten, waardoor dan ook op dien dag, alles tot stilstand kwam.

De Staatsraad-Gouverneur deed daarop den 27^{en} Augustus eene Proclamatie, hier achter geplaatst onder BIJLAGE N°. X., afkondigen. Eene burgerwacht werd er opgericht.

Ook te *Leuven* hadden almede, dadelijk na de tijdingen vanden opstand in *Brussel*, onlusten plaats gehad. Twee a drie duizend menschen verzamelden zich voor het stadhuis. De beambten van politie moesten de oranje kokarde afleggen, en door de geheele stad werden oproerige proclamatieën verspreid. Ook daar werd onverwijd eene burgerwacht opgericht.

Te *Antwerpen* was op den 27^{en} Augustus ook het gemeen op de Place de Meir te zamen geschoold, er werden oproerige gesprekken gehouden, en men hitste elkander op. De burgerij werd in de wapens gebragt; de materialen van oorlog, die zich in 's rijks stapel en constructie magazijnen bevonden, werden naar het kasteel, in

meerdere veiligheid gebragt, en hetzelfde in staat van beleg gesteld. Aan het oude Arsenaal, alwaar ook munitie van oorlog voorhanden was, doch welke niet zoo gemakkelijk vervoerd konde worden, werd door honderd burgers, de wacht gehouden.

Den 28^{en} Augustus was het 1° bataillon der 6° afdeeling van *Brugge* vertrokken. De gevangenen aldaar hadden deze gelegenheid te baat genomen om de deuren der gevangenis open te loopen; die daar in waren, ontvlugten en vereenigden zich op straat met het gepeupel, om te plunderen en brand te stichten. Het huis van den heer SANDELIN, president der regtbank, lag het eerst aan de heurt. Na dat het door het graauw geplunderd was, werd het in brand gestoken, als ook de militaire gevangenis. Op de toegeschotene gewapende burgers, werd op straat en uit de vensters geschoten. De burgerij heeft dit moeten beantwoorden. Er waren twee dooden gevallen.

Te *Luik* werd al spoedig eene commissie tot de algemeene veiligheid ingesteld. Aan de gemeentelijke wacht werden scherpe patronen en vuursteenen ter beschikking dier wacht gesteld. Voorts gaf de commissie kennis, dat, regt doende op eene *Petitie*, welke haar was toegezonden, zij besloten had, dat eene deputatie, bestaande uit den Heer RAIKEM, lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal, DE LEEUW, lid van de deputatie

der Provinciale Staten, en DESCHAMPS, Advokaat, zich onverwijd bij Z. M. zoude vervoegen, om Hoogstdenzelven de grieven voor te stellen, die in deze petitie zijn vervat, en om de herstelling derselve te verzoeken.

De verregaande onbeschaamde toon, waarop deze *Petitie* gesteld en de inhoud daar van aan Z. M. onzen geëerbiedigden Koning is ingediend geworden, noopt ons dezelve niet hier achter als *Bijlage* te plaatsen, maar dadelijk hier op te laten volgen.

PETITIE

AAN DE COMMISSIE TOT ALGEMEENE VEILIGHEID.

Mijne Heeren!

De gewigtige omstandigheden, onder welke wij ons thans bevinden, zijn het gevolg van het noodlottig stelsel, hetwelk tot heden door het Gouvernement is opgevolgd geworden: het is onmogelijk te dezen zich te bedriegen.

Aan de tot de waakzorg over de algemeene veiligheid benoemde Commissie, voegt het in dezen de hulpmiddelen aan te brengen.

Om dit doel te bereiken, mijne Heeren! hebben de ondergeteekende, met de zucht tot het algemeen welzijn bezielden burgers, de eer U den navolgenden maatregel voor te dragen:

Maar, wij bezweren het U, maak gebruik van de magt die U is toevertrouwd geworden, om aan het Gouvernement, onze reeds zoo herhaalde malen uitgedrukte, en schier even zoo vele malen miskende wenschen voor te leggen.

Doe hetzelfde wel begrijpen, dat gij, gelaat zijnde in deze stad de rust te bewaren, gij U daartoe verbonden hebt, maar daarbij tevens heft stant gemaakt, dat het Gouvernement eindelijk aan onze billijke vorderingen, regt zoude laten wedervaren.

Gij kent die vorderingen, mijne Heeren! zie hier dezelve in weinige woorden:

Volslagene verandering van het tot dus verre gevolgd stelsel; opregte naarleving der Grondwet.

Afzetting van het volksongunstig ministerie, welks stagen voornamelijk *Zuid-Nederland* getroffen hebben.

Deszelfs vervanging door mannen, die eindelijk de belangen van alle de Provinciën des Rijks weten te doen samenstellen; die de volle en algeheele verantwoordelijkheid hunner daden op zich nemen, zoodanig als zulks onder eene regering bij vertegenwoordiging behoort te zijn; zijnde dit het eenige middel, om het beginsel van de *onschendbaarheid des Konings*, ongekrenkt te bewaren.

De instelling der ministeriele verantwoordelijkheid, door eene bijzondere wet.

Volkomene en opregte hertoepping van het

stelsel hetwelk speciaallijk in de bekende Boodschap van 11ten December 1829 is gewettigd.

Het waarborgen van de instelling der *Jurij* in lijfstraffelijke regtspleging, en vooral in regtsge-
dingen ter zake der drukpers, en in andere
staatkundige pleidooijen; van welke waarborging
wij onder een Provisioneel Gouvernement zijn
verstoken geworden.

De onbeperkte vrijheid van onderwijs, verze-
kerd door eene wet.

Volkomene vrijheid der drukpers, en herroe-
ping der jongste wet op dit stuk, welke wet
door haar eerste artikel aanleiding heeft gegeven
tot eene wezenlijke heervaat tegen deze onschat-
bare vrijheid, en tot, met den waren geest onzer
grondwet lijnregt strijdige uitleggingen, dewijl zij
strekken om de vijandige daden van het minis-
terie met den mantel der koninklijke onschend-
baarheid te bedekken.

Het vestigen van den Hoogen Raad, in eene
der steden van het Zuiden, in eene voor alle,
aan de in het koningrijk, geschiedende regtsbe-
deelingen onderworpane personen bereikbare
ligging.

Een ander stelsel van verkiezingen, bij welke
de verkiezing meer regtstreeks door het volk
geschiedt.

Eene wet, krachtens welke de vrijheid van
taalgebruik in alle aangelegenheden van openbaar
beheer en regtspleging wordt verzekerd.

Gelijkmatige verdeeling der openbare ambten tusschen het Noorden en het Zuiden.

Afschaffing van het millioen voor de nijverheid, van hetwelk de ergerlijke bedelingen, niet weinig gestrekt hebben om de nijverheid te belemmeren, en het algemeen misnoegen der stillen in den lande op te wekken.

Eindelijk den Koning dringend te verzoeken de Kamers, welker zitting eerst met October moest beginnen, onverwijld te willen doen bijeenroepen, ten einde zich bezig te houden met de herstelling der grieven, over welke wij ons beklagen.

Deze voorname waarborgen handhavende, zullen wij, mijne Heeren, tot de vervulling komen van dien anderen gewichtigen wensch, de vermindering, namelijk, der belastingen, en de bezuiniging der tractementen der openbare ambtenaren.

Op deze voorwaarden alleen, mijne Heeren! kunt gij hopen het doel uwer instellingen te zullen bereiken, en de rust terug te voeren, welke het gemis der door ons gevraagde waarborgen, heeft verstoord.

LUIK 27 Augustus 1830.

*De Secretaris van de Commissie tot de Algemeene ver-
aanschrijving.*

BAYET, Advokaat.

De Deputatie zoude nog dien zelfden nacht naar 's Gravenhage vertrekken,

Voor de *Luiksche* Burgerwacht werd ingesteld de *Luiksche banier rood en geel*. — Bij de *Brusselsche* Burgerwacht was de *Brabandsche vlag* aangenomen, zijnde *rood, oranje-geel en zwart*, horizontaal aan den stok vastgemaakt. Men had er ook vlaggen, waarop stonden de woorden: » *Garde Bourgeoise, pour la sureté publique* » (Burgerwacht voor de openbare veiligheid) met het nummer der wijk (*Section*), waartoe dezelve behooren.

Ook te *Verviers* had zich de geest des opstands geopenbaard. Het gepeupel plunderde onderscheidene huizen, als dat van den Heer *PARWELS*, inspecteur van de accijnsen, dat van den controleur *DAMAI*, die van de ontvangers der belastingen, de heeren *MONSEUR* en *DRUSSIN*, en dat van den notaris *LYS*. De papieren en meubels van den laatsten had het graauw voor het huis verbrand. Verscheidene fabrikanten hadden moeten beloven de werktuigen te zullen vernielen. Een derzelve heeft men op een half vernield werktuig rondgedragen. De gezetene burgers hadden zich echter vereenigd, en de rust hersteld.

Bij het meer en meer toenemen van alle zoodanige droevige gebeurtenissen was het natuurlijk, dat de invloed van vrees en zorg voor de toekomst, zich ook niet weinig op onze *Amsterdamsche Beurs* gevoelen deed, want, waar oproer heerscht, daar is het krediet en de welvaart verloren!

Vóór eene maand, toen het gebeurde te *Parijs*, in drie dagen tijds, de omverwerping van den geheelen troon der *Bourbons* ten gevolge had, ontstonden er al spoedig, op die eerste tijdingen, vele angsten en zorgelijke vooruitzigten. De vrees die men voedde, dat het meer liberale stelsel der nieuwe dijnastie, hoe wel op verstandige en gematigde beginselen gegrond, welligt door eenen, zich reeds kort daarna openbarende, meer losbandigen volksgeest, op hare beurt zoude kunnen worden overwonnen, gaf aanleiding tot eene aanmerkelijke daling in de publieke en ook nederlandsche fondsen; maar, de meerderheid van de Kamers der Pairs en der Afgevaardigden, standvastig blijken gevende, van haren weêrzin tot het omhelzen van gevoelens, die in vroegere tijden van omwenteling zoo vele rampen en onheilen over *Frankrijk* en geheel *Europa* hadden te weeg gebracht, was oorzaak, dat het wankelend vertrouwen zich allengs weder herstelde, zoo dat de prijzen der fondsen nagenoeg weder hunne vorige hoogte bereikten. Thans echter, nu ook in onzen eigen boezem, in het hart van *Nederland*, zich niet een verstandige, maar woeste en onbezonnen geest van opstand en oproer blijken liet, hernieuwden zich die angst en vrees op eene aanmerkelijke wijze. Het bleek al ras, dat de vroegere woelgeesten, schoon door gepaste regterlijke vervolgingen gebreideld, nu, op de ijdele hoop van medewerking van

Frankrijk, op nieuw het hoofd opstaken; en, daar het al spoedig bleek, dat hunnen aanhang zich over een zeer aanzienlijk gedeelte onzer Zuidelijke Provinciën uitbreidde, gaf dit op nieuw gelegenheid tot eenen algemeenen teruggang in de prijzen der publieke en bijzonder onzer nationale fondsen. (Zie BIJLAGE N°. XII.) Ook de waarde van bijna alle eigendommen zijn op één vierde gedeelte verminderd geworden.

De toebereidselen voor het kampement van troepen op de *Zeister heide*, waaraan men bezig was, werden opgeschort, en een aanzienlijk gedeelte van het leger mobiel gemaakt; zoo dat men zich vleide, dat alles weldra tot de vorige rust en orde zoude zijn wedergekeerd.

Men werd hierin gesterkt door het goedvinden des Konings, om HH. KK. HH. den *Prins van Oranje* en Prins FREDERIK, naar de Zuidelijke Provinciën te zenden, ten einde de herstelling van die rust te bevorderen. HH. KK. HH. hierop naar *Antwerpen* vertrokken, gaven, daar ter plaatse aangekomen, al dadelijk bewijs, dat Hoogstdezelfen met eene bijzondere volmagt des Konings waren voorzien. Spoedig werd door Hunne Kon. Hoogh. eene afkondiging bekend gemaakt, vervat in onze BIJLAGE N°. XIII.

Met alle regt geven de beide Koninklijke Prinzen daarin de grootste lof aan de welgezindheid en den uitnemenden ijver der Burgerwacht van *Antwerpen*, om eene stad van zoo veel rijkdom,

welvaart en aanzienlijken koophandel voor de gevaren eener volksbeweging te behoeden.

Ook in de Provinciën van *Oost- en West-vlaanderen* heeft men steeds voortdurend de beste pogingen tot handhaving van rust en orde aangewend. Wij wenschen dat de stad *Gend*, die onder de zachte en vaderlijke regering van onzen Koning, een' zoo ongemeenen bloei in hare talrijke fabrieken en in alle takken van nijverheid heeft mogen deelachtig worden, die welvaart door eene bestendige kalmte zal mogen behouden. *)

Den 31^{en} Augustus 1830, reden de Prins van *Oranje* en Prins *FREDERIK*, van *Antwerpen* naar *Vilvoorden*, en verleenden dien dag aan onderscheidene aanzienlijke ingezetenen en aan de voornaamste overheden dier stad gehoor.

Zoodra echter werd deze aankomst onzer beide Prinsen te *Vilvoorden* en het bijcentrekken van een aanzienlijk aantal troepen te *Brussel* niet bekend, of men begon zich al dadelijk tot eene tegenweer, vóórttebereiden. Voor vele brave en welkenkende ingezetenen van die stad, verstrekte de nadering onzer troepen tot de grootste blijdschap, maar het graauw meester zijnde, moesten zij die vrengde verbergen, om geen gevaar te loopen van mishandeld te worden. De opperhoofden en aanhitters van den opstand waren bij dien

*) Volgens de latere gebeurtenissen zijn, helaas! deze wenschen niet vervuld geworden.

intogt te bevreesd, loon naar werken te zullen ontvangen, en de hoop van hunne verfoeijelijke wenschen vervuld te zien, alsdan te moeten vaarwel zeggen.

Men begon alzoo, in na-aaping van het geen de Franschen bij de laatste omwenteling te *Parijs* gedaan hadden, de poorten en straten der stad te versperren. Het was voor de muitelingen onverschillig, of daardoor die schoone stad al of niet verwoest werd. Een groot aantal boomen der naast zijnde pleinen, alsmede van de zoo uitnemende fraaije wandelingen op de wallen, de *Boulevards* genaamd, werden omgehouden, en voor de *Lakensche* of *Willems-poort* op hoopen geworpen, om het inkomen aldaar te beletten. De steenen werden uit de straten gebroken, en naar de bovenste verdiepingen der huizen gebracht, om daarmede de troepen bij eene intrede te verpletteren. Alles wat men maar grijpen en vangen konde om tot verdediging te kunnen dienen, werd van alle kanten, zelfs door vrouwen en kinderen aangebragt, ook steenkolendarren werden voor de hekken geplaatst, om elken doortogt te verhinderen. In zulk eenen ellendigen toestand werd *Brussel* reeds gebracht, alvorens nog het minste bewijs van eenig geweld te willen gebruiken, door de beide Prinsen was te kennen gegeven.

Zoo hebben wij dan in een *vlugtig overzigt* de voornaamste gebeurtenissen van den opstand

van deszelfs begin af aan tot aan den 1^{en} September 1830 geschetst. Dit was de dag dat onze geliefde en dappere Kroonprins zijne intrede in *Brussel* deed. Deze en de daarop volgende gewichtige gebeurtenissen zullen den inhoud van een volgend stukje uitmaken, waarvan wij de uitgave zooveel mogelijk zullen bespoedigen.

Wij eindigen dit ons *eerste stukje*, met den hartelijken wensch, dat de verschrikkelijke vlam des oproers, die in onze Zuidelijke Provinciën is opgegaan, en zich nog meer en meer verspreidt, spoedig moge worden gebluscht, op dat daar door de rampen van zoo vele duizende brave en weldenkende ingezetenen dier gewesten, mogen ophouden.

Wat ons betreft, laten wij, als *echte Nederlanders*, gezamenlijk alles aanwenden, om de banden, die ons gemeenschappelijk belang op het naauwste aan elkander verbinden, vast te houden, en door onderlinge eendragt, meer en meer te versterken. Laten wij niet blind zijn voor het geen wij zonneklaar voor oogen zien, namelijk, dat de woelings-geest, door slechthoofden en fortuinzoekers aangestookt, de oorspronkelijke drijfveren zijn van het kwaad, dat thans ons, nog geene twee maanden geleden, zoo gelukkig *Nederland*, weder in beroering brengt. Zij leggen er zich op toe, om het ge-

luk, het vermogen en de bezittingen van anderen zich eigen te maken, en op de puinhoopen van brave, rustige en nijvere ingezetenen, ten koste zelfs van plundering, brandstichting en andere euvel daden, zich zelve te verrijken en te verheffen. Wanneer zij slechts hunne misdadige oogmerken kunnen bereiken, wanneer zij slechts geborgen zijn, storen zij zich geenszins aan het ongeluk van millioenen hunner medemenschen.

Ten einde nu des te gelukkiger *in dit troebel water te kunnen vissen*, trachten zij de verschillende standen van onze nationale vereeniging, hoe langer hoe meer te verwijderen; — onderhouden het vuur van wederkeerigen haat, en stoken, door allerlei hulpmiddelen, vijandschap en verdeeldheid onder de bewoners van elk land, van elke stad, van elk dorp, van elke streek, waar nog burgers en ingezetenen, verdraagzaam, liefderijk en broederlijk onder elkander wonen; ja, trachten ons onverschillig te maken voor het behoud van den roem en eer van een volk, dat ook *nog*, door deszelfs trouw, braafheid, verdraagzaamheid, nijverheid en andere voortreffelijke burgerdeugden, de bewondering en hoogachting der geheele wereld verworven heeft. Laat ons met ernst bedenken, dat groote Staten en bloeiende Steden onvermijdelijk moeten te grond gaan, wanneer onderlinge verdeeldheid de hechtste zuilen ondermijnt, het groote, door eendragt sterke, gezin van één

scheurt en in kleine hoopen verdeelt, die elk weder hunne bijzondere eigenbelangzoekers hebben.

Hoe velen zijn er niet, welke door de dienaren en handlangers dezer, zoo gruwelijke oproer factie, tot het teekenen van *petitiën* of zogenaaemde *grieven*, tegen de regering, op het schandelijkste zijn misleid en bedrogen geworden? Het is er verre af, dat wij deze verdwaalde landgenooten daarom eenigzins willen verdenken in de opregtheid hunner liefde voor het Vaderland, den eerbied voor den Koning, en den standvastigen wil om zich als rustige en vredelievende burgers te blijven gedragen; — maar, zij zullen nu toch, zoo wij vastelijk vertrouwen, met een overtuigend gevoel inzien, welke helsche bedoelingen die factie achter dit *grievenmasker* heeft verscholen gehouden; in welke gevaarlijke strikken men hen heeft zoeken te vangen; — en hoe zij, onschuldig, de medewerkers zouden zijn geworden tot den ondergang van hun Vaderland; *ja!* hoe zij met *eigene* handen het geluk, de rust en de welvaart van hunne *eigene* huisgezinnen en dat hunner medeburgers zouden hebben verwoest en verdelgd.

Waarde landgenooten! dat wij dan als kinderen van éénen God en Vader, als burgers van één onvergetelijk dierbaar vaderland, ons vasthouden aan den *Koning*, aan het doorluchtig geslacht van *Oranje*, die de grondleggers en ook ten allen tijde, *met goed en bloed*, de bevorderaars van ons

geluk en welvaart, van onze rust en vrede geweest zijn. Dat wij ons om Hem scharen, met al die eerbied, die liefde, die krachten en dat vertrouwen, welke Hoogstdezelve in zulk eene hooge mate verdient. Zijne geheele regering kentee- kent de voortreffelijkste, de vaderlijkste, de zorgelijkste, de liefderijkste belangstelling voor het geluk van onderdanen, waarvan de geschiedenissen van alle eeuwen, immer ofte ooit van eenen Vorst, eenig voorbeeld hebben opgeleverd. Snoode ondankbaren mogen dit miskennen, maar het nageslacht zal nog Zijnen doorluchtigen naam eerbiedigen, door *de negentiende eeuw met den naam van de eeuw van WILLEM den I^{en} te vereeuwigen!*

Stellen wij dus ons vertrouwen op God, op onzen Koning, en op onze onderlinge eendragt en, dat ook boven alles die eendragt gesterkt worde, door eene blijvende *Godsdienstige verdraagzaamheid* onder elkanderen. Deze zoo voortreffelijke *oud-vóór-vaderlijke* burgerdeugd, bestaat toch in de algemeene hoogachting en liefde voor alle menschen, die wel in hun kerkelijk geloof en hunne godsdienstige gevoelens van elkander verschillen, maar echter in hun leven en in hunnen omgang, regtschapene, menschlievende menschen zijn, en ook door hunnen godsdienst, tot deugd en onderlingen vrede vermaand worden. Deze verdraagzaamheid bewijst den Algoede ons dagelijks, daar Hij, zonder

aanzien van persoon of van geloof, de liefderijke Vader van alle menschen is, en aan *alle* Zijne schepselen, die Hij het leven schonk, Zijne zegeningen doet deelachtig worden. Priesters en Leeraars, gelijk reeds velen zoo loffelijk gedaan hebben, zullen daarom hunne hooge en dure verplichting gevoelen, door hunnen gewigtigen invloed op het hart hunner geloofsgenooten, deze zegenvolle verdraagzaamheid onder ons te helpen bewaren en te versterken, en, zóó denkende, zóó doende, zullen wij door eendragt, ook in het midden der staatsorkanen, hecht en sterk blijven, als eene rots, waar tegen alle de woelingen van kwaadwilligen zullen verbrijzelen, en geene slechthoofden, alleen door lage en vuige hartstogten gedreven, zullen in staat zijn het geluk onzer huisgezinnen, en het bezit onzer haardsteden en altaren te komen verwoesten. Zóó zullen wij, onder den Goddelijken bijstand, als een roemwaardig volk, blijven bestaan, en, na dat de stormen zullen hebben uitgewoed, eene nieuwe rust, eene nieuwe kalmte, eene nieuwe zon van voorspoed, ons het manmoedig doorgestane leed weder doen vergeten, bij de bevestigende waarheid onzer geheiligde oud-vaderlijke, nationale, nederlandsche spreuk:

EENDRAGT MAAKT MAGT!!

BIJLAGEN.

BILAGE No. I.

EERSTE AFKONDIGING.

Burgemeester en Schepenen aan hunne Medeburgers.

Wanorde heerscht in onze schoone stad; welke ook de redenen zijn mogen, men moet ze doen ophouden.

Om tot dit doel te geraken, en aan den wensch van de inwoners te voldoen, hebben wij tot de volgende maatregelen besloten:

De troepen zijn verzocht geworden in de kasernen terug te trekken en hebben hare tusschapkomst in een jammerlijk strijdperk doen ophouden.

Het regt op het gemaal is van heden af aan opgeheven en zal door geene andere belasting van dienaar, onder welke benaming ook, vervangen worden.

Mogten er nog eenige regtmatige verzoeken te doen zijn, dat men zich tot ons rigte; wij zullen onze po-

gingen bij die onzer brave Medeburgers voegen, ten einde hun eene volkomene voldoening te doen erlangen.

Dan deze maatregelen zullen nutteloos zijn, indien de rust niet hersteld wordt, zij alleen kan de gelukkigste gevolgen te weeg brengen; de wanorde en het bloedvergieten, die geheele huisgezinnen in rouw dompelen, kunnen niets dan ellende te weeg brengen.

Medeburgers! Hoort naar de stem uwer overheden. Zij waken voor het algemeene welzijn; maar uwe medewerking is hun volstrekt noodzakelijk; dat elk zijne haardstede verdedige; dat zich provisionele wachten vormen in elke wijk; dat eene vrijwillige verlichting gedurende den nacht de straten verlichte. Wat ons betreft, wij blijven in het midden der stad, en zullen dezen, ons door onzen pligt voorgeschrevenen, post niet eerder verlaten, dan nadat de zoo vurig gewenschte rust weder zal hersteld zijn.

Het is aan de ingezetenen, dat provisioneel de waakzaamheid over de publieke en particuliere eigendommen wordt toevertrouwd. De overheden roepen daartoe uwe eer en vaderlandsliefde in, waarop zij zich verlaten.

Gedaan in de Zitting van den Raad op het Stadhuis den 26 Augustus 1830.

(was get.) L. DELVAUX-DE SAIVE,
OUILLEN, Secretaris.

ANLAGE N°. II.

AFKONDIGING.

Burgemeester en Schepenen der Stad Brussel.

Overwegende, dat om de goede orde door de Burgerwacht (*Garde bourgeoise*), die zich op den dag van

gisteren, uit eigene beweging, heeft zamengesteld, te handhaven, elk goed burger hieraan dient deel te nemen; ten einde de middelen te vermeerderen, om de Burgerwacht, welke reeds gisteren in werking was, te helpen verligten.

Noodigen alle burgers van Brussel uit, om zich te wapenen, en zich te vervoegen bij de Kapiteins hunner respectieve wijken, welke namen hieronder volgen, ten einde ingeschreven te worden op de naamrol der Burgerwacht, en het onderscheidend teeken te dragen, hetwelk door de Burgerwacht is aangenomen, te weten: het dragen van het nummer hunner wijk (*Section*) voor den hoed.

Kommandant en Chef, *Baron van der Linden d'Hoogvorst*; Tweede Kommandant, *Majoor van der Smissen*; Majors: 1. *Hotton*, Kommandant der Burgerwacht te paard. 2. *Gay*, Tweede Kommandant der Burgerwacht te paard. 3. *Fleury du Ray*. 4. *Plentinckx Janssens*. 5. *Jean Palmaert*. 6. de Graaf *de Bocarme*, Adjutant Majoor. 7. Graaf *van Hogendorp*, Adjutant Majoor. 8. *Baron Frederic de Sécus*, Adjutant Majoor.

Generaal Adjudanten: *Prosper de Brabander*, *Baron de Felser*, *Charliers*, *D'odgmont*, *Maximilien Delfosse*, *Adolphe Hauman*, *Plaisant*, Advokaat, *Eduard Stevens*, Advokaat, *Vleminckx*, Med. Doct.

Kapiteins: 1. wijk *van Gelder Parijs*. 2. *Basse*. 3. *L. Goffin*. 4. *Blaes*. 5. *Hagemans*. 6. *F. Meeus*. 7. *Lateur*. 8. *Michiels*.

Brussel, 27 Augustus 1830.

De Kommandant
(get.) *Baron EM. D'HOOGVORST*

22

BIJLAGE No. III.

REGERING DER STAD BRUSSEL.

P R O C L A M A T I E.

Ingezetenen van Brussel, aan u zijn de buitensporigheden niet te wijten, die sedert gister avond, de beroering in deze stad hebben verspreid.

Zij kunnen niet anders zijn dan het werk van lieden zonder grondbeginsel, vreemd aan uwe schoone stad en welligt aan geheel Nederland, of die ten minste niet waardig zijn tot Nederland te behooren. Wat U betreft, gij Brusselsche werklieden, algemeen bekend als lieden van rustige en arbeidzame zeden, gij lieden zijt te verlicht en te verstandig, om niet te weten, dat door de openbare gestichten te verbranden of te verwoesten, gij bij alle de welgestelde burgers, vooral bij de kooplieden en fabrikanten, eene voor de zijverheid en dus ook voor uwe eigene belangen noodlottige ongerustheid zoude doen geboren worden, en dat gij daardoor uit uw midden tevens zoude verwijderen, die vreemdelingen, die u werk en levensonderhoud verschaffen.

Eene uit onze medeburgeren, zamengestelde talrijke burgerwacht, en waarvan de opperhoofden aanspraak hebben op het openbaar vertrouwen, waakt voor uwe veiligheid, verlaat U op hen, leg af uwe wapenen, en keert naar uwe werkplaatsen terug; stelt U, ten aanzien van uw welzijn, gerust op de zorgende liefde van uwe overheid.

Brussel 27 Augustus 1830.

BIJLAGE N°. IV.

P R O C L A M A T I E.

Alle volks-zamenscholingen (*attroupements*) op de staten en openbare pleinen zijn verboden.

Door volks-zamenscholing wordt verstaan, iedere vereeniging van meer dan vijf personen.

Wanneer deze, na ter verwijdering te zijn aange-
maand, zulks weigeren, zullen zij onmiddellijk door
de gewapende magt worden uit een gedreven.

Een ieder die deel heeft in den onderstand der
armenverzorging, en die aan eenige volks-zamenscho-
ling zal hebben deel genomen, zal voortaan van dezen
onderstand verstoken blijven. De ingezetenen worden
uitgenoodigd, om tot nader order de voorgevels hun-
ner huizen te verlichten.

Insgelijks zal, tot nader order, de rust klok (*Cloche de
retraite*) ten 10 ure luiden, ieder na dit uur op de
straten aangetroffen wordende persoon, zal in verze-
kerde bewaring worden genomen.

Gedaan op het Stadhuis van Brussel den 27 Augus-
tus 1830.

(get.) L. DE WELLENS.

Ter Ordonnantie: P. CUYLEN, Secrétaris.

BIJLAGE N^o. V.

P R O C L A M A T I E.

Inwoners van Brussel.

Het gerucht had zich verspreid, dat militaire troepen

op Brussel aanrukken. De Kommandant der *gewapende burgermagt* haast zich u te berigten, dat door de militaire overheid orders gegeven zijn, om dezelve te beletten binnen de stad te komen, en om aan dezelve te bevelen terug te blijven.

De veiligheid der stad Brussel blijft derhalve uitsluitend toevertrouwd aan de brave burgerwacht, die tot heden zoo wel haren pligt heeft vervuld.

Eene deputatie van brusselsche Notabelen vertrekt naar 's Gravenhage.

In afwachting van derzelver terugkomst, zal de in de hooge stad gestationneerde militaire magt werkeloos blijven. De Officiëren, Kommandanten der *gewapende burgermagt* hebben op hunne eer zich verbonden zich te zullen doen eerbiedigen.

Brussel 28 Augustus 1830.

De Kommandant der Burgerwacht.

Baron VAN DER LINDEN D'HOOGVORST.

BIJLAGE No. VI.

P R O C L A M A T I E.

Wij Generaal Majoor, graaf *van Bylandt*, Kommandant en Chef der militaire magt in de provincie Zuid-Brabant, in overleg met de overige militaire autoriteiten dezer stad, geven te kennen aan de ingezetenen dezer residentie, dat wij met de voornaamste opperhoofden der *gewapende burgermagt* van Brussel overeengekomen zijn, dat de heden in deze stad gewacht wordende troepen, *niet zullen binnenkomen*, zoo lang de inge-

zetenen dezer residentie alle de in dezelve gevestigde burgerlijke overheden eerbiedigen, en de goede orde bewaren zullen; welke goede orde de voornaamste opperhoofden der gewapende burgermagt zich verbinden te doen handhaven in het belang van allen, en voor het welzijn van ieder burger.

Hoofdkwartier te Brussel 28 Augustus 1830.

De Kommandant en Chef voornoemd

WILLEM Graaf VAN BILANDT.

BIJLAGE N°. VII.

ADRES AAN ZIJNE MAJESTEIT DEN KONING.

SIRE!

De ondergeteekenden, uwe eerbiedige en getrouwe onderdanen, nemen, in de moeilijke omstandigheden, waarin de stad Brussel en de andere steden van het rijk verkeerden, de vrijheid, vijf van derzelver medeburgers, de Baron *Josef d'Hoogvorst*, Graaf *Felix de Mérode*, *Gendebien*, *Frederic de Sécus* en *Palmaert* (vader), naar Uwe Majesteit af te zenden, om aan Hoogstdenzelven kenbaar te maken, dat de goede ingezetenen nooit in eene dergelijke krisis meer de achting van U. M. en de algemeene erkentelijkheid verdienden. Door hunne veerkracht en moed hebben zij in drie dagen de gevaarlijkste opschudding gestild en de grootste wanorde doen ophouden. Dan, Sire, zij mogen het Uwe Majesteit niet verbergen, de ontevredenheid.

heeft diepe wortelen geschoten; overal gevoelt men een heilloos stelsel van Ministers, die onze begeerten en behoeften miskennen. Thans meester van de woelingen, waarborgt echter niets de goede ingezetenen van Brussel, dat, zoo de natie niet te vreden gesteld wordt, zij niet zelf de slagtoffers van hunne pogingen worden; zij smeken U derhalve, Sire! bij al de edele gevoelens die het hart van U. M. bezielen, hunne stem te hooren en dus een einde aan hunne billijke klagen te maken. Vol vertrouwen op de goedheid en rechtvaardigheid van U. M. hebben zij hunne medeburgers alleyn afgezonden, om de aangename zekerheid te verkrijgen, dat de grieven, waarover men zich beklagt, zoo spoedig als dezelve bekend zullen zijn, ook hersteld mogen worden.

De ondergeteekenden houden zich overtuigd, dat een der beste middelen om dit gewenschte doel te bereiken, de spoedige bijeenroeping der Staten Generaal zal zijn.

Brussel, den 28 Augustus 1830.

(geteekend) Baron *Em. d'Hoogvorst*; Baron *de Sécus*; *A. J. Moyard*, Majoor der Burgerwacht; Graaf *Werner du Mérode*; *Fred. de Sécus*, lid der Staten van Henegouwen; *F. Michels*, Kapitein der 8e Sectie; Graaf *de Lalain*, Garde; *F. Opdenbosch*, fabrikant; *Ed. Stevens*, Advocaat; *E. Ducpétiaux*, Advocaat; *L. Jottrand*, Advocaat; *J. Plaisant*, Advocaat; *Jean Palmaert* zoon, Majoor der 5e en 6e Sectien; *J. van der Linden*, Notaris; *Ed. van der Linden*, Advocaat; *Palmaert* vader, koopman; *A. van der Meeren*, Majoor der 1e en 2e Sectien; *Roupps*, Oud-Maire der

Stad, Luitenant der 5e Sectie; Graaf *Cornet de Goet*, lid der Staten Generaal; *P. Lesbroussard*, Professor; *A. Bosch*, Advokaat; *Charliers Dodamond*, Generaal Adjutant; *Fleminckx*, Med. Doctor; Graaf *Ch. Dandelot*, Luitenant; *J. B. Ghiesbrecht*, Luitenant; Baron *F. de Wijkersloot*; Graaf *Filix de Mérode*, Garde; Baron *J. d'Hoogvorst*, Oud-Maire van Brussel en lid der Provinciale Staten; *J. van Delft*, Rentenier; *Max. Delfosse*, koopman; Graaf *de Bocarme*, Adjutant; *Gendebien*, Advokaat; *G. Hagemans*, Kapitein der 5e Sectie; Baron *de Sécus*, lid der Staten Generaal; *Sylvain van de Weyer*, Advokaat en Bibliothecaris; *J. de Wijkersloot*, Kapitein; *Fleury Duray*, Majoor; *Huysman d'Annecroix*, lid der Staten Generaal, Garde; *van der Smissen*, Tweede Kommandant; *F. Maskens*, Eigenaar; *Pletinckx*, Majoor; *Pletinckx*, Luitenant Kolonel; *Hauman*, Advokaat; *Hotton*, Kommandant der Garde te paard.

B U L A G E N°. VIII.

P R O C L A M A T I E.

Dappere Spitsbroeders!

Gij hebt door uwe standvastigheid de orde en rust in uwe stad hersteld; gij hebt u, aan uw Vaderland verdienstelijk gemaakt. Maar staande dat gij ter verdediging uwer haardsteden en der algemeene vrijheid, onder de wapenen waart, was het onze plicht, aan den Koning, de waarheid te doen kennen. Eene Deputa-

tie, zamengesteld uit vijf burgers, te weten: Graaf *Felix de Mérode*, *Palmaert* (vader), *Fredric de Sé-cus*, *Gendebien*, Baron *Joseph d'Hoogvorst*, door uwe voornaamste opperhoofden benoemd, is naar 'sGravenhage vertrokken. Zij zal den Koning een adres aanbieden, hetwelk bekend is gemaakt, en aan uwe respectieve kapiteinen zal worden uitgedeeld.

Medeburgers! gaat, in afwachting van hare terugkomst, voort, de veiligheid der stad te bewaken. Is het noodig, dat ik, na alles wat gij reeds gedaan hebt u nog aanbevele, om op uwe posten, en onder de wapenen te blijven?

Uit het Hoofdkwartier op het Stadhuis te Brussel, den 30 Augustus 1830.

De Kommandant en Chef der Burgerwacht,
(get.) **BARON VAN DER LINDEN D'HOOGVORST.**

BIJLAGE N°. IX.

D A G O R D E R.

De Kommandant en Chef der Burgerwacht aan zijne Medeburgers.

Waarde Medeburgers!

Getroffen door de getrouwheid, de orde en den ijver, welke gij van het begin onzer onlusten onvermoeid hebt blijven betoonen, gevoel ik levendig, dat ik ver-

schuldigd ben u te betuigen, hoe gelukkig ik mij reken, aan uw hoofd geroepen te zijn.

Het ophouden der wanorde, met zoo veel voorzigtigheid als klem, en na een bewonderingswaardig geduld van acht en veertig uren, gehandhaafd, en de geheele in orde brenging der Burgerwacht, doen de vermoeijenissen en het waken, welke gij, gedurende verscheidene dagen hebt doorgestaan, verminderen.

Blijft standvastig in uw eervol gedrag, en bedenkt, mijne waarde Medeburgers! dat gij de heiligste aller pligten vervult, de handhaving der algemeene vrijheid, en de bewaring uwer haardsteden.

Brussel den 30 Augustus 1830.

De Kommandant en Chef,
(was get.) Baron VAN DER LINDEN D'HOOGVORST.

BIJLAGE N^o. X.

WIJ WILLEM, BIJ DE GRATIE GODS, KONING DER NEDERLANDEN, PRINS VAN ORANJE-NASSAU, GROOT-HERTOG VAN LUXEMBURG, ENZ. ENZ. ENZ.

Gezien de laatste § van art. 97 der grondwet.

Hebben goedgevonden en verstaan de Staten-Generaal buitengewoon bijeen te roepen te 's Gravenhage, tegen Maandag den dertienden September aanstaande.

En zal Onze Minister van Binnenlandsche Zaken zorg dragen voor de onverwijde mededeeling dezes aan de onderscheidene leden van de beide Kamers der Staten-Generaal, terwijl voorts afschriften van dit besluit zul-

len worden gezonden aan onzen Minister van financiën en aan de Algemeene Rekenkamer, tot informatie en narigt.

's Gravenhage, den 28sten Augustus 1830.

(geteekend) W I L L E M.

Van wege den Koning,

(geteekend) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

BIJLAGE N°. XI.

De Staatsraad Gouverneur aan de bewoners van Luik.

De gewigtige gebeurtenissen die te Brussel voorgevallen zijn, verplichten ons buitengewone maatregelen te nemen, ten einde de wettige autoriteit en de openbare rust te bewaren.

Wij hebben de vereeniging der gemeente-garde bevolen, welke onverwijd zich zal vereenigen, om gezamenlijk met de militaire magt de voornaamste posten te bezetten.

De regering van Luik zal zich bezig houden om eene Burgerwacht op te rigten, belast om voor het gezag der wettige autoriteit te waken, gezamenlijk met de gemeente-garde en de militaire magt.

Eene commissie voor de publieke veiligheid, zamengesteld uit de achtbaarste ingezetenen dezer Stad, wordt opgericht, om, gezamenlijk met de gevestigde autoriteit dusdanige middelen te beramen, als noodig zullen geacht worden, om de algemeene rust te bewaren.

Wij vermanen de burgers om de wetten en de ge-

vestigde overheden te eerbiedigen, allen hebben er het grootste belang bij.

(get.) SANDBERG.

BIJLAGE No. XII.

De prijzen der voornaamste fondsen waren volgens het. Algemeene Handelsblad op den 20 Julij 1830, vóór de laatste omwenteling in Frankrijk als volgt:

Werkelijke schuld.	. a	2½ pCt.	65½ pCt.
Handel Maatschappij.	a	4½ pCt.	95½ pCt.
Frankrijk.	. . . a	3 pCt.	80 pCt.
Rusland.	 a	5 pCt.	106 pCt.

Op 4 Augustus 1830, na de revolutie.

Werkelijke schuld.	. a	2½ pCt.	62 pCt.
Handel Maatschappij.	a	4½ pCt.	94 pCt.
Frankrijk.	. . . a	3 pCt.	72 pCt.
Rusland.	 a	3 pCt.	104 pCt.

Op 20 Aug. 1830, vóór den opstand in Belgie.

Werkelijke schuld.	. a	2½ pCt.	60 pCt.
Handel Maatschappij.	a	4½ pCt.	92 pCt.
Frankrijk.	 a	3 pCt.	78 pCt.
Rusland.	 a	5 pCt.	103 pCt.

Op den 1 September 1830, na den opstand in België.

Werkelijke schuld. . .	a	2½	pCt.	53	pCt.
Handel Maatschappij. . .	a	4½	pCt.	86	pCt.
Frankrijk.	a	3	pCt.	74	pCt.
Rusland.	a	5	pCt.	100	pCt.

ENLAGE No. XIII.

WIJ WILLEM, PRINS VAN ORANJE, EN FRÉDÉRIK, PRINS
DER NEDERLANDEN.

« Ingevolge de orders van Zijne Majesteit binnen deze Stad gekomen, ten einde middelen te beramen, om te doen wat krachtdadiglijk zou kunnen bijdragen tot het welzijn in een gedeelte der Nederlanden, door overal de geschikteste maatregelen ter bereiking van dit oogmerk met de meest mogelijke veiligheid te nemen; is het ons voegzaam toegeschenen, te beginnen met, in naam van Zijne Majesteit, het genoeg te betuigen, dat Hoogstdenzelven de sendragt en het goed gevolg verschaft hebben, waaraan de gansche bevolking van *Antwerpen* vastgehouden heeft, en waarmede zij eene orde en rust heeft weten te handhaven, welke eenige aan de Stad *Antwerpen* vreemde lieden of ledigloopers wilden verstoren.

« Na deze eerste uitstorting der gevoelens, die ons bezielen, sints wij ons bevinden te midden van zoo vele burgerlijke en militaire ambtenaren, zoo vele eigenaars, kooplieden, hoofden van fabrieken, huisvaders van allerlei stand, even beminnelijk door hunne trouw,

even belangstellend in de rust, welke wij hier genieten, hebben wij onze bijzondere aandacht bepaald op de te nemen maatregelen, om niet boven noodzaak het waken en de vermoeyenissen te verlengen, die bezwaarlijk door de rust, welke men nemen kan, hersteld worden, als de bezigheden van den handel en andere pligten, bijna al de uren van den dag wegnemen.

Derhalve willende gebruik maken van de magt, waar mede wij door den Koning bekleed zijn, is het ons zeer aangenaam geweest, de onvermijdelijke maatregelen voor de veiligheid eener vesting, en in zoo gewichtige omstandigheden gebruikelijk, te kunnen doen gepaard gaan met die, welke ons het vertrouwen, dat wij in de huisvaders van allerlei stand stellen, toelaten, zoo wel als het gedrag tot dus verre door de burgerlijke overheid der Provincie Antwerpen gehouden. Dien volgens hebben wij besloten de volgende bepalingen vast te stellen:

1. De maatregelen, tusschen den Generaal Kommandant van de 4e militaire divisie en de burgerlijke en plaatselijke overheid van de Provincie en stad Antwerpen te beramen, zullen voor eene buitengewone commissie gebragt worden.

2. Tot leden van die commissie worden benoemd, de Luitenant-Generaal-Baron *Chassé*, de Gouverneur en de Burgemeester van Antwerpen. De chef van den staf van het gezegde groot-militair-kommando, wordt tot Secretaris der commissie benoemd.

3. De zaken, in die commissie te behandelen, zullen door den heer Luitenant-Generaal-Baron *Chassé*, chef van het 4e groot-militair-kommando, voorgesteld

worden, die in spoed vereischende gevallen, op zijne verantwoordelijkheid, onvermijdelijke maatregelen zal kunnen doen uitvoeren.

4. Bij deze wordt geene verandering gemaakt in de beschikkingen, welke volgens de wetten en reglementen aan de superieure militaire autoriteit toekomen.

5. Het tegenwoordig besluit zal door den Heer Gouverneur der provincie Antwerpen ter kennis van het algemeen en van de hiervoren genoemde kommissie gebragt worden.

Gedaan te Antwerpen, 30 Augustus 1830.

(geteekend) WILLEM, *Prins van Oranje.*

(geteekend) FREDERIK, *Prins der Nederlanden.*

104

153

241

8

506

